

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim
izobrazbenim standardom (NIS)

SLOVENŠČINA

Učni načrt

Razporeditev ur predmeta

število ur	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	skupaj
tedensko	6	7	7	5	5	5	4	4	4	
letno	210	245	245	175	175	175	140	136	132	1633

Učni načrt

Slovenščina

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS)

Avtorji posodobljenega učnega načrta:

dr. Mojca Lipec Stopar, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

dr. Igor Saksida, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

dr. Jerica Vogel, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Irena Ferlinc Brezovar, OŠ Jela Janežiča Škofja Loka

Andreja Pogorevc, OŠ Minke Namestnik-Sonje Slovenska Bistrica

Jasmina Zupanič, OŠ Gustava Šiliha Maribor

dr. Špela Bregač, Zavod RS za šolstvo

Mihaela Kerin, Zavod RS za šolstvo

Miriam Stanonik, Zavod RS za šolstvo

Strokovni recenzenti:

dr. Metka Kordigel Aberšek, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta

dr. Simona Pulko, Oddelek za slovanski jezik in književnosti, Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

dr. Nika Jenko, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Petra Hlačar Erman, prof. spec. in reh. ped, OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško

Maja Garbajs, prof.def., Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje

Uredila: **Andreja Vouk**, Zavod RS za šolstvo

Izdala: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Simona Kustec**

Za zavod: dr. **Vinko Logaj**

Prva spletna izdaja

Ljubljana, 2021

Posodobljeni učni načrt za slovenščino v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 213. seji, dne 15. aprila 2021.

Posodobljeni učni načrt za slovenščino v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je pripravila Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet slovenščina, za prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (2003) in iz učnega načrta za slovenščino v devetletni osnovni šoli (2018), določenega na 191. seji Strokovnega svet RS za splošno izobraževanje dne, 26. aprila 2018.

Način dostopa

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Ucni-nacrti/nis_slovenscina.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 62353923](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:coibis:62353923)

ISBN 978-961-03-0562-0 (PDF, Zavod RS za šolstvo)

KAZALO

0 VODNIK ZA BRANJE UČNEGA NAČRTA.....	4
1 OPREDELITEV PREDMETA.....	7
2 SPLOŠNI CILJI	9
3 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V 1. VIO	10
3.1 Področje: Jezik v 1. VIO.....	10
3.2 Področje: Književnost v 1. VIO	15
3.3 Standardi znanja v 1. VIO.....	18
4 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V 2. VIO	22
4.1 Področje: Jezik v 2. VIO.....	22
4.2 Področje: Književnost v 2. VIO	30
4.3 Standardi znanja v 2. VIO.....	35
5 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V 3. VIO	42
5.1 Področje: Jezik v 3. VIO.....	42
5.2 Področje: Književnost v 3. VIO	49
5.3 Standardi znanja v 3. VIO.....	56
6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA.....	63
6.1 Uresničevanje ciljev predmeta	63
6.1.1 Jezik.....	64
6.1.2 Književnost	71
6.2 Individualizacija in diferenciacija pouka.....	74
6.3 Medpredmetne povezave	75
6.4 Preverjanje in ocenjevanje	75
6.5 Informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT)	77
7 ZNANJA IZVAJALCEV	78

0 VODNIK ZA BRANJE UČNEGA NAČRTA¹

Učni načrt za predmet SLOVENŠČINA v osnovnošolskem prilagojenem izobraževalnem programu z nižjim izobrazbenim standardom (v nadaljevanju NIS) je strokovno besedilo, namenjeno učiteljem, ki poučujejo učence, ki so usmerjeni v ta program. Predvideva njihovo poznavanje jezikoslovnih, literarnovednih in didaktičnih strokovnih izrazov. Ti strokovni izrazi niso namenjeni učencem; jezikoslovni in literarnovedni pojmi zanje so navedeni v učnem načrtu v podpoglavju Vsebine.

Izhodišča za pripravo učnega načrta so bili učni načrt za prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom slovenščina (2003), učni načrt za slovenščino v devetletni osnovni šoli (2018) in praktično-strokovne izkušnje učiteljev in strokovnjakov pri poučevanju otrok s posebnimi potrebami.

Učni načrt je koherentno besedilo, ki določa pouk z vsemi sestavinami; te se med seboj povezujejo in prepletajo. Vsak posamezni element (npr. zmožnost, dejavnost, operativni cilj, vsebino, standard znanja, učno strategijo ...) je zato treba vključevati v pouk kot sestavino oz. gradnik celote, pri tem pa je v vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih (v nadaljevanju VIO) izhodišče obravnave besedilo.

Poglavje OPREDELITEV PREDMETA predstavlja mesto in vlogo predmeta slovenščina v predmetniku prilagojenega izobraževalnega programa z NIS – to je ključni splošnoizobraževalni predmet, ki (ob vseh drugih ciljih) z usposabljanjem učencev za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku (predvsem v njegovi knjižni zvrsti) pomembno vpliva tudi na njihovo uspešnost pri drugih predmetih. Jezikovni pouk je v vseh treh triletjih naravnano zlasti na razvijanje funkcionalne pismenosti. V predmetniku je določeno tudi število ur slovenščine v posameznem razredu – razvrstitev ur v letni pripravi na pouk pa je zadeva strokovne avtonomije učiteljev, toda ob upoštevanju Didaktičnih priporočil v tem učnem načrtu in organizacije pouka v letnem delovnem načrtu posamezne šole.

V poglavju SPLOŠNI CILJI so navedeni temeljni cilji predmeta slovenščina, ki veljajo za pouk po celotni vertikali prilagojenega izobraževalnega programa z NIS. V sedmih točkah je navedeno, kaj, kako in čemu učenci razvijajo pri pouku v vseh VIO in v vseh razredih; poudarjeni sta medsebojna prepletenost vseh vlog in prvin jezika ter aktivna vloga učencev. Splošne cilje (npr. branje nudi učencem priložnost za oblikovanje osebne in narodne identitete, za širjenje obzorja ter za spoznavanje svoje kulture in kulture drugih v evropskem prostoru in širše) je treba upoštevati tudi kot načela pri oblikovanju učnih sklopov v učiteljevi letni pripravi ter pri izbiri didaktičnih sistemov in strategij.

¹ V nekaterih delih besedila so izrazi učenec/učenka, učitelj/učiteljica (v ednini in množini) zapisani v slovnični obliki moškega spola kot nevtralni in veljajo za oba spola. Namen takega zapisa je boljša berljivost zaradi številčnosti navedenih izrazov v celotnem besedilu. Slovnični obliki za oba spola uporabljamo v zapisu standardov znanja.

Podpoglavje Operativni cilji (v poglavju OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE) je strokovni zapis dejavnosti, ki jih učni načrt določa za razvijanje posamezne zmožnosti učencev (prim. 2. VIO, razvijanje slogovne zmožnosti: učenci vrednotijo vljudnost izrečenega). Učitelji jih za pouk povežejo z Vsebinami v učne sklope (upoštevaje svoje učence ter učne okoliščine) in konkretizirajo z besedili, vprašanji, nalogami, primeri ... (prim. 1. VIO, razvijanje zmožnosti poslušanja: učenci povzamejo temo in bistvene podatke: O kom/čem govori besedilo; Kaj v besedilu izvemo o ...; Iz katerih besed ...). Učitelji naj pri oblikovanju vprašanj, nalog, navodil ... uporabljajo samo tiste jezikoslovne in literarnovedne izraze, ki so v učnem načrtu navedeni v podpoglavju Vsebine za posamezni razred (in seveda vse tiste, ki so jih učenci že spoznali v prejšnjih razredih). Pri razvijanju in vrednotenju zmožnosti in znanja je v vseh učnih sklopih pomembno upoštevati razmerje med posameznimi zmožnostmi in cilji ter taksonomskimi ravni znanja, določenimi v učnem načrtu.

Učenčeva jezikovna zmožnost se uresničuje preko rabe jezika (pri enogovornem in/ali dvogovornem sporazumevanju), pri čemer je potrebno upoštevati, da lahko učitelj posamezne cilje smiselno združuje, to pomeni, da mora proces združevanja učitelj opraviti v fazi načrtovanja.

V podpoglavju Vsebine (v poglavju OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE) so pri jezikovnem pouku navedene Vrste besedil in Jezikoslovni izrazi, pri književnem pouku pa Literarnovedno znanje – strokovni izrazi, dela in avtorji oz. obvezna besedila, ki jih učenci morajo poznati. Povezovanje Operativnih ciljev in Vsebin v učne sklope v učiteljevi letni pripravi in pripravi na pouk je zadeva strokovne avtonomije učiteljev.

STANDARDI ZNANJA za pričakovane dosežke učencev v prilagojenem izobraževalnem programu z NIS so zapisani v poglavju »Standardi ob zaključku /.../ triletja" (minimalni standardi so v okrepljenem tisku). Učitelji jih konkretizirajo z različnimi načini in oblikami ocenjevanja, z besedili, vprašanji, nalogami, primeri jezikovne rabe ..., in to v skladu z določili Preverjanja in ocenjevanja znanja v učnem načrtu in Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v OŠ. Mišljeni so kot osnovna orientacija učitelju, vendar jih v zahtevnosti lahko prilagaja z izborom bolj ali manj preprostih primerov besedil, in sicer na osnovi poznavanja razvojnih posebnosti svojih učencev in stopnje sporazumevalnih zmožnosti.

Bralni napredek je pomembno merilo za vrednotenje učenčevih dosežkov v vseh treh VIO. Napredek posameznega učenca naj učitelj spremlja in vrednoti v daljšem časovnem obdobju. Učenec naj v načrtovanem ocenjevalnem obdobju pokaže pomemben napredek v bralni zmožnosti.

Oblike in načine ocenjevanja ter število ocen načrtujejo učitelji v letni pripravi; pri tem naj izhajajo iz besedila ter upoštevajo razmerje med posameznimi zmožnostmi, delež minimalnih standardov ter različnih taksonomskih ravni znanja. Napredek posameznega učenca naj učitelj spremlja in vrednoti v daljšem časovnem obdobju.

Pri razumevanju in uresničevanju učnega načrta je treba izhajati iz poglavja DIDAKTIČNA PRIPOROČILA. V njem so navedeni predlogi za to, kako naj se načrtuje in izvaja pouk slovenščine, da bodo doseženi cilji in standardi znanja, ki jih določa učni načrt. Priporočila vključujejo didaktične sisteme, učne strategije, oblike in metode pouka ter dejavnosti učencev in učenk za razvijanje in vrednotenje zmožnosti in znanja. Poudarek je na povezovanju in poglobljanju vsebinskega in procesnega znanja po razredih in med VIO, na zavedanju pomena in vloge jezika, na aktivni vlogi učencev in učenk, na njihovi zmožnosti samovrednotenja, na upoštevanju individualizacije in diferenciacije ter na zmožnosti vseživljenjskega učenja in zavestne in kritične rabe raznovrstne informacijske tehnologije.

1 OPREDELITEV PREDMETA

Slovenščina kot prvi oz. materni jezik za večino učencev ter kot drugi jezik oz. jezik okolja za vse druge je temeljni splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli. Učenci se pri njem usposablajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, še posebej v njegovi knjižni zvrsti, razvijajo zavest o pomenu materinščine in slovenščine, o slovenščini kot državnem in uradnem jeziku ter o njenem položaju med drugimi jeziki. V prilagojenem programu z NIS je v vseh VIO v ospredju prav razvijanje sporazumevalne zmožnosti z raznolikimi sporazumevalnimi dejavnostmi; pri tem sledimo otrokovim razvojnim značilnostim in upoštevamo njihove intelektualne zmožnosti, ki so z mišljenjem, učenjem in sporazumevanjem recipročno povezani.

Cilji predmeta se uresničujejo z jezikovnim in književnim poukom v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti: poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. Namen jezikovnega pouka je razviti sporazumevalno zmožnost v slovenskem (knjižnem) jeziku, tj. praktično in ustvarjalno obvladovanje vseh sporazumevalnih dejavnosti pa tudi jezikovnosistemskih osnov. Pri književnem pouku se učenci srečujejo z umetnostnimi besedili ter ob njih poleg sporazumevalne razvijajo tudi druge zmožnosti (doživljajsko, domišljijsko, ustvarjalno in vrednotenjsko zmožnost). Z zaznavanjem kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih razsežnosti, ki jih premore besedna umetnost kot eden od univerzalnih civilizacijskih dosežkov, ki je za obstoj slovenstva še posebej pomemben, se utrjujejo kulturna, domovinska in državljanska vzgoja ter medkulturna in širša socialna zmožnost. Jezikovni in književni pouk pa nenazadnje vpliva tudi na razvijanje intelektualnih zmožnosti učencev.

V vseh VIO se predmet s cilji, z vsebinami in dejavnostmi tesno povezuje z drugimi predmeti in pri njih kot učni jezik poleg pridobivanja stvarnega znanja pomembno prispeva k razvijanju sporazumevalne zmožnosti. To velja tudi za pripravo na opismenjevanje in začetno opismenjevanje, ki traja celotno prvo in se nadaljuje v drugo VIO ter poteka individualizirano, postopoma in sistematično. Učenci v prvem in drugem VIO obdobju poleg vstopanja v svet branja in pisanja opravljajo tudi druge sporazumevalne dejavnosti, npr. se pogovarjajo, ob pomoči učitelja sprejemajo oz. interpretirajo krajša, nezahtevna govorjena in zapisana besedila, se (po)ustvarjalno odzivajo nanje, govorno nastopajo, pišejo krajša besedila ter razvijajo svojo jezikovno (poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno), slogovno in osnovno metajezikovno zmožnost. V tretjem VIO pa sprejemajo, interpretirajo in vrednotijo svoji starosti, sporazumevalni in spoznavni zmožnosti, izkušnjam in interesom ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila. Tvorijo govorjena in zapisana besedila, se pogovarjajo in pišejo dopise raznih vrst. Tako dejavno razvijajo svojo sporazumevalno, spoznavno in ustvarjalno zmožnost ter uzaveščajo osnovne razlike v sprejemanju in deloma tudi v zgradbi govorjenih in zapisanih, tiskanih in elektronskih, predstavitvenih in vplivajskih (npr. oglasnih) ter neumetnostnih in umetnostnih besedil. V skladu s svojimi zmožnostmi in razvojnimi posebnostmi uzaveščajo znanje za uspešno tvorjenje, sprejemanje, razumevanje, doživljanje in vrednotenje besedil v raznolikih

oblikah in medijih.

2 SPLOŠNI CILJI

Splošni cilji predstavljajo zgoščen zapis temeljnih učnih procesov pri predmetu slovenščina, ki so v nadaljevanju natančneje razdelani v operativnih ciljih za posamezno VIO. Pri vseh splošnih ciljih je poudarek na postopnosti ob upoštevanju zmožnosti učencev tako glede hitrosti napredovanja, zagotavljanja učiteljeve pomoči, zahtevnosti besedil ipd.

Pri predmetu slovenščina učenci:

- oblikujejo pozitivno razmerje do slovenskega jezika (tako do knjižnega jezika kot do svoje neknjižne različice), do svojega prvega jezika (če ta ni slovenščina) in do drugih jezikov ter se zavedajo pomembne vloge materinščine in slovenščine v svojem osebnem in družbenem življenju;
- uporabljajo poleg neknjižnih zvrsti (narečja/pokrajinskega pogovornega jezika) tudi knjižni jezik (pogovorni/zborni) in pridobivajo zavest o rabi knjižnega in neknjižnega jezika v raznih govornih položajih;
- razvijajo svojo sporazumevalno zmožnost preko vseh sporazumevalnih dejavnosti (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje); tako pridobivajo zmožnost sprejemanja, razumevanja, doživljanja in vrednotenja ter tvorjenja besedil v slovenskem knjižnem jeziku;
- razvijajo in ohranjajo pozitiven odnos do branja neumetnostnih in umetnostnih besedil (branje tudi v prostem času, obiskovanje knjižnic ipd.); hkrati si oblikujejo jezikovno in književno kulturo ter pozitivno razmerje do slovenske književnosti;
- razvijajo svojo jezikovno (tj. poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno) in slogovno zmožnost za čim boljšo rabo slovenskega knjižnega jezika za svoje osebne, učne, interesne ipd. potrebe;
- razvijajo metajezikovno zmožnost – pridobivajo najosnovnejše znanje o vlogah jezika ter o značilnostih slovenskega knjižnega jezika;
- pridobivajo temeljno književno znanje.

3 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V 1. VIO

Cilji in vsebine v učnem načrtu so obvezni in izbirni. Izbirni cilji in vsebine so zapisani s poševnim tiskom. S poševnim tiskom so zaznamovane tudi izbirne besedilne vrste pri jezikovnem pouku.

3.1 Področje: Jezik v 1. VIO

A) OPERATIVNI CILJI

RAZVIJANJE JEZIKOVNE, NARODNE IN DRŽAVLJANSKE ZAVESTI
Učenci opazujejo, primerjajo, prepoznavajo: <ul style="list-style-type: none">– besedno in nebesedno sporazumevanje;– besedni jezik in njegove vloge;– svoj prvi jezik in svoje razmerje do njega;– svoje razmerje do slovenščine ter do svojega neknjižnega govora in knjižnega jezika;– okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POGOVARJANJA
Učenci: <ul style="list-style-type: none">– se pogovarjajo med seboj, z učiteljem in drugimi sogovorci, začenejajo pogovor oz. se smiselno odzivajo na govorjenje drugega;– si ogledajo posnetek, praktični prikaz oz. sodelujejo v igri vlog: pogovor določene vrste (gl. razdelek Vsebine);<ul style="list-style-type: none">- <u>pred praktičnim ali posnetim prikazom ali pred igro vlog</u> se pogovarjajo o tem, kako poteka pogovor in na kaj morata sogovorca paziti med pogovarjanjem;- <u>po praktičnem ali posnetem prikazu ali po igri vlog</u>:<ul style="list-style-type: none">– prepoznajo, kdo se je pogovarjal in o čem, ter določijo družbeno vlogo sogovorcev;– določijo sogovorca, ki daje pobudo, in njegov namen ter povedo, po čem so to prepoznali;– povzamejo temo in poročajo o pogovoru;– vrednotijo vljudnost obeh sogovorcev in njuno upoštevanje načel ustreznega pogovarjanja ter utemeljijo svoje mnenje;– povedo, kako so se počutili med igranjem pogovora (3. r.);– vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja in jo na podlagi povratnih informacij izboljšujejo.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POSLUŠANJA
Učenci: <ul style="list-style-type: none">– primerjajo in razlikujejo različne naravne glasove med seboj, glasove v okolju, glasove govornega jezika (daljše/krajše besede in povedi, glasno/tiho);– poslušajo (in gledajo) neumetnostno besedilo določene vrste (gl. razdelek Vsebine),<ul style="list-style-type: none">– <u>pred poslušanjem (in gledanjem)</u> se pripravijo in pogovarjajo o tem:

- čemu poslušamo besedila,
- kako pomembno je poslušanje v vsakdanjem življenju,
- kaj je potrebno za učinkovito poslušanje,
- kako se pripravimo na poslušanje,
- kaj delamo med njim in čemu to delamo
- med poslušanjem spremljajo besedilo ob ustreznih spodbudah učitelja (npr. ob slikah, risbah);
- po poslušanju (in gledanju):
 - prepoznajo okoliščine tvorjenja neumetnostnega besedila,
 - ob vprašanih in slikah povzamejo temo in bistvene podatke oz. obnovijo besedilo,
 - vrednotijo zanimivost in razumljivost besedila ter utemeljijo svoje mnenje,
 - povedo, kako so se počutili med poslušanjem (in gledanjem) besedila,
 - vrednotijo svojo zmožnost poslušanja (in gledanja) neumetnostnih besedil in na podlagi povratnih informacij izboljšujejo.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI GOVORNEGA NASTOPANJA

Učenci:

- **govorno nastopajo** (z vnaprej napovedano temo in besedilno vrsto – gl. razdelek Vsebine);

pred govornim nastopom se pogovarjajo o tem, kdaj in čemu govorno nastopamo, po čem se govorni nastop loči od pogovora, kako se pripravimo na govorni nastop, čemu to delamo in na kaj pazimo med govornim nastopom; z učiteljevo pomočjo se pripravijo na govorni nastop (razmislijo, o čem bodo govorili in kaj vse bodo povedali, kako bodo govorili);

po govornem nastopu:

- vrednotijo zanimivost, razumljivost in knjižnost (jezikovno ustreznost) besedila ter ustreznost nebesednih spremljevalcev govorjenja, utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave;
- povedo, kako so se počutili med govornim nastopanjem;
- vrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja in jo na podlagi povratnih informacij izboljšujejo.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI BRANJA IN PISANJA

Učenci glede na svoje predznanje branja in pisanja ter glede na razvite veščine, spretnosti in zmožnosti prehajajo individualizirano, postopoma in sistematično skozi naslednje faze oz. dejavnosti začetnega opismenjevanja:

- razvijajo predopismenjevalne zmožnosti:
- vidno razločevanje in razčlenjevanje,
- slušno razločevanje in razčlenjevanje,
- zavedanje tiska iz okolja, razlikovanje med pisnim in ustnim jezikom,
- grafomotoriko (drža pisala, kontinuirano premikanje roke po površini z ustreznim pritiskom na podlago),
- orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju (smer pisanja);

- razvijajo tehniko branja in pisanja črk, zlogov, besed ter enostavnih povedi z velikimi (2. r.) in malimi (3. r.) tiskanimi črkami;
- razvijajo branje z razumevanjem in pisanje besedil, ustreznih svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti (gl. razdelek Vsebine);

pred branjem in pred pisanjem:

- se pogovarjajo o tem, čemu beremo oz. pišemo besedila,
- kako pomembno je branje oz. pisanje v vsakdanjem življenju,
- kaj je potrebno za učinkovito branje oz. pisanje,
- kako se pripravimo na branje oz. pisanje in
- na kaj pazimo med branjem oz. pisanjem;

po branju:

- piktogramov določijo njihovo sporočilo in ustrezno ravnanje, predstavijo svoje izkušnje z njimi;
- besed, enostavnih povedi in krajših besedil s tiskanimi črkami prepoznajo njihovo sporočilo;
- dopisa:
 - prepoznajo okoliščine njegovega nastanka (sporočevalca, naslovnika, kraj) in sporočevalčev namen ter vsebino dopisa (gl. razdelek Vsebine),
 - povzamejo temo in bistvene podatke ter obnovijo besedilo,
 - vrednotijo zanimivost, razumljivost in uporabnost besedila ter utemeljijo svoje mnenje,
 - vrednotijo svojo zmožnost branja in jo na podlagi povratnih informacij izboljšujejo (3.r);

po pisanju (črk, zlogov, besed, povedi, besedil):

- vrednotijo zanimivost in razumljivost svojega besedila;
- vrednotijo svojo zmožnost pisanja črk, zlogov, besed, povedi in besedil ter jo na podlagi povratnih informacij izboljšujejo (čitljivost in pravilnost zapisa).

- Seznanjajo se z računalniško tipkovnico.

RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci razvijajo poimenovalno zmožnost:

- poimenujejo bitja, predmete, dejanja ... v svoji okolici ali na sliki s knjižnimi besedami in besednimi zvezami;
- razlagajo dane besede oz. besedne zveze iz besedila in jih smiselno uporabljajo v svojem besedilu;
- neknjižnim besedam poiščejo ustrezne knjižne besede;
- tvorijo manjšalnice in ljubkovalnice, ženski par moškemu in obratno v znanih primerih.

Učenci razvijajo skladenjsko zmožnost:

- opazujejo, kaj delajo bitja (na sliki) oz. kaj se dogaja z njimi, ter tvorijo pomensko in oblikovno ustrezne kratke povedi;
- opazujejo več med seboj povezanih dejanj ter jih upovedujejo glede na čas sporočanja ter ob spodbudi uporabljajo preproste časovne prislove (prej, potem,

<p>zdaj);</p> <ul style="list-style-type: none"> – opazujejo in upovedujejo položaj bitij ali predmetov (na sliki) z ustreznim predlogom in s pravilno sklonsko obliko; – primerjajo in upovedujejo lastnosti bitij ali predmetov (na sliki) ter na znanih primerih uporabljajo pridevnike različnih stopenj; – opazujejo in upovedujejo, koliko je bitij ali predmetov (na sliki) s količinskim izrazom (tj. s števnikom ali prislovom mere) in s pravilno obliko samostalnika ter glagola ob količinskem izrazu.
<p>Učenci razvijajo <u>pravorečno zmožnost</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – med poslušanjem posnetih ali glasno branih besedil v knjižnem jeziku so pozorni na knjižno izreko besed in povedi ter si jo skušajo zapomniti, nato jo posnemajo, vadijo in utrjujejo; – primerjajo svojo neknjižno izreko zanje kritičnih besed s knjižno izreko; – vadijo knjižno izreko zanje kritičnih besed in si jo skušajo zapomniti; – med govornim nastopanjem skušajo govoriti čim bolj knjižno in razločno.
<p>Učenci razvijajo <u>pravopisno zmožnost</u> – individualizirano, postopoma in sistematično spoznavajo, usvajajo in utrjujejo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapis besed z nekritičnimi glasovi; – rabo velike začetnice na začetku povedi, v znanih lastnih imenih oseb/bitij; – rabo končnega ločila pike.
<p>Učenci razvijajo <u>slogovno zmožnost</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznavajo glede na okoliščine neustrezne (npr. neknjižne) besede in besedne zveze ter jih zamenjajo z ustrežnejšimi (npr. knjižnimi) sopomenkami; – osebe ustrezno ogovarjajo v danih okoliščinah; – osebe tikajo oz. vikajo v ustreznih okoliščinah; – govorno dejanje (npr. pozdrav, prošnjo) izrekajo na razne načine in navajajo zanje ustrezne okoliščine; – vrednotijo vpljudnost izrečenega in to po potrebi zamenjajo z vpljudnejšo različico; – v danih okoliščinah sporočanja se izražajo ustrezno.
<p>Učenci in učenke na podlagi povratnih informacij izboljšujejo svojo jezikovno in slogovno zmožnost.</p>

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci v svojem okolju in v besedilih opazujejo jezikovne pojave, navedene v razdelku Vsebine (2. Jezikoslovni izrazi), ter spoznavajo strokovne izraze zanje. Večinoma jih le prepoznavajo (ob učiteljevi rabi), nekatere uporabljajo tudi sami.

B) VSEBINE

1. VRSTE BESEDIL

Vrste pogovorov:

- osebni in telefonski (samo zvočni ali tudi vidni) pogovor med prijateljema oz. prijateljicama, sorodnikoma oz. sorodnicama ter med stranko in uradno osebo (ta je npr. učitelj oz. učiteljica, zdravnik oz. zdravnica, prodajalec oz. prodajalka).

Vrste besedil za poslušanje (in gledanje):

- zahvala, opravičilo, voščilo, čestitka;
- novica o *aktualnem ali zanimivem* dogodku;
- opisi, povezani s temami spoznavanja okolja (npr. opis osebe, živali, predmeta, prostora).

Vrste besedil za govorno nastopanje:

- pripoved o tem, kar so *doživeli, videli ali slišali*;
- predstavitev svojih načrtov za *dani dan, konec tedna ali počitnice*;
- opis *sebe ali druge osebe, predmeta ali igrače, živali*.

Vrste besedil za branje:

- navadni ali elektronski dopis (npr. pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo) za prijatelja oz. prijateljico, sorodnika oz. sorodnico;
- novica o aktualnem ali zanimivem dogodku;
- opisi, povezani s temami spoznavanja okolja (npr. opis osebe, živali, predmeta, prostora, zgradbe, poti).

Vrste besedil za pisanje (ob vodenju):

- vezana besedila (npr. narek, prepis, pripoved ob nizu slik);
- besedila o sebi, o svojem okolju, o tem, kar so *doživeli, videli ali slišali*;
- besedila tiste vrste, ki so jo pred tem že prebrali, tj.:
- navadni ali elektronski dopis (npr. pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo) za prijatelja oz. prijateljico, sorodnika oz. sorodnico;
- opisi (npr. opis osebe, živali, predmeta, prostora, zgradbe, poti).

2. JEZIKOSLOVNI IZRAZI

Učenci **prepoznajajo** ob učiteljevi rabi in jih *uporabljajo*:

- besedno in nebesedno sporočanje,
- knjižni in neknjižni jezik,
- poved, *beseda*, glas, *črka*,
- *velika* in mala *začetnica*,
- *pika*,
- pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo, zahvala, opravičilo,
- opis.

3.2 Področje: Književnost v 1. VIO

A) OPERATIVNI CILJI

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM/POSLUŠANJEM/GLEDANJEM UPRIZORITEV UMETNOSTNIH BESEDIL IN Z GOVORJENJEM/PISANJEM O NJIH
1. KNJIŽEVNA BESEDILA
Učenci: <ul style="list-style-type: none">– se pri poslušanju/branju umetnostnih besedil primerno odzivajo; umetnostna besedila sprejemajo drugače od neumetnostnih;– oblikujejo in izražajo pričakovanja – to izvira iz njihove zunajliterarne in medbesedilne izkušnosti;– izražajo in primerjajo svoje doživetje, čustva, predstave in misli, ki se jim vzbudijo pri poslušanju/branju;– ob ponovnem branju/poslušanju zaznavajo sprva prezrte/preslišane sestavine besedila;– poglobljajo prvotno doživetje in razumevanje (večkratno podrobno poslušanje/branje) ter predvsem govorno izražajo mnenje o besedilu.
KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE
1. Poezija Učenci: <ul style="list-style-type: none">– v <i>poslušani/prebrani</i> pesmi naslov povežejo z besedilom;– prepoznajo kitico kot zgradbeno in pomensko enoto;– izražajo svoje razumevanje pesmi in ga primerjajo z razumevanjem sošolcev;– doživljajo zvočnost pesmi, zlasti ritem in rimo;– se odzivajo na čustvene sestavine besedila (npr. vesela, žalostna pesem);– razvijajo asociativne zmožnosti: iščejo tematsko (osrednjo) besedo v pesmi;– zaznavajo rabo čustveno obarvanih besed.
2. Proza Učenci: <ol style="list-style-type: none">1. – doživljajo interpretativno prebrano pravljico;<ul style="list-style-type: none">– poskušajo brati zgodbo ob znani slikanici s pomočjo ilustracij in delov besedila, ki jih znajo že na pamet;2. – vključujejo se v branje:<ul style="list-style-type: none">- bogato ilustrirane pravljice,- pravljice, ki jih že poznajo,- dvo- in tridelne pravljice, tj. take, v katerih se dogajanje dvakrat ali trikrat ponovi; <ul style="list-style-type: none">– ob besedilih spoznavajo in opazujejo razlike med svetom, v katerem živijo, in domišljjskim svetom v umetnostnem besedilu;– posamezne za pravljico značilne književne osebe in pravljичno dogajanje;– prepoznavajo za pravljico značilne književne osebe in pravljичno dogajanje. <p>Po metodi dolgega branja doživijo skupaj vsaj tri besedila vsako leto.</p>

2.1 Književna oseba

Učenci:

- razvijajo zmožnost predstavljanja književne osebe, vživljanja vanjo, »poistovetenja« z njo ter privzemanja njene vloge, in sicer:
 1. – poiščejo podobnosti med književno osebo in seboj, povedo, kako bi ravnali sami, če bi bili v podobnem položaju kot književna oseba;
 2. – ugotavljajo, po čem se književna oseba od njih razlikuje (ravljanje, čustva);
 3. – prepoznavajo glavno književno osebo;
 - prepoznavajo »dobre« in »slabe« književne osebe in povedo, zakaj se jim zdijo take;
 - povezujejo spoznanja o književni osebi z vsakdanjimi izkušnjami;
- ob koncu VIO:
 - *navajajo motive za ravnanje književne osebe, ki jih poznajo iz izkušenskega sveta,*
 - *ločujejo dve skupini motivov za ravnanje književne osebe (»dobra« : »slaba« oseba),*
 - opišejo oz. narišejo oz. izrazijo s kombinacijo risbe in zapisa svojo domišljjsko predstavo književne osebe in to primerjajo s podatki o književni osebi v besedilu, jih primerjajo s predstavami drugih in podatki o književni osebi iz besedila.

2.2 Književni prostor in čas

Učenci:

- razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa tako, da
 - ubesedujejo svojo predstavo književnega prostora v obravnavanem umetnostnem besedilu (risba/zapis) in jo primerjajo s predstavami sošolcev in sošolk; ob ponovnem branju svojo predstavo dopolnjujejo;
 - ločujejo realni in domišljjski svet, razlikujejo pravljični in realni dogajalni prostor v povezavi s svojimi izkušnjami;
- ob koncu VIO:
 - prepoznavajo dva časa: preteklost (pravljična) in sedanost (aktualno dogajanje).

2.3 Dogajanje in tema

Učenci:

- zaznavajo in doživljajo posamezne dogodke v umetnostnem besedilu kot zaokrožene celote;
- sledijo zaporednemu toku dogodkov in povezujejo dogajanje s svojimi izkušnjami;
- obnavljajo zgodbo tako, da dogajanje prikazujejo s pomočjo sličic/niza sličic oz. s kombinacijo sličic in zapisa;
- prepoznavajo temo sporočila besedila z učiteljevo pomočjo.

2.4 Avtor in pripovedovalec

Učenci:

- razumejo, da avtor besedila ni tisti, ki jim besedilo pripoveduje (npr. učitelj/učiteljica ...).

2. GLEDALIŠČE, RADIJSKA IGRA, RISANKA IN FILM

1. Gledališka/lutkovna predstava

Učenci:

- prepoznavajo značilnosti glavne književne osebe in drugih pomembnih oseb, zaznavajo in doživljajo dogajalni prostor in druge prvine gledališkega dogodka; ozaveščajo podobnost/različnost gledališkega dogodka in že znane pravljice;
- obnavljajo dogajanje;
- govorijo o tem, kaj jih je v predstavi pritegnilo/odvrnilo in zakaj;
- sodelujejo v igri vlog.

2. Risanka

Učenci:

- izražajo svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje risanke;
- primerjajo svoje razumevanje zgodbe v risanki z razumevanjem sošolcev in sošolk.

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE/INTERPRETATIVNO BRANJE/GOVORJENJE)

1. GOVORJENJE/PISANJE – KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

1.1 Poezija

Učenci:

- ustvarjajo zvoke z jezikovnimi in nejezikovnimi sredstvi;
- prepoznavajo in posnemajo izrazite vzorce iz pesmi, po vzorcu tvorijo onomatopoijo;
- razvijajo občutek za zvočnost jezika tako, da iščejo besede, ki se rimajo;
- dopolnjujejo manjkajoče rime na koncu verza;
- nizajo asociacije ob besedi.

1.2 Proza

Učenci:

- razvijajo zmožnost vživljanja v književno osebo, »poistovetenja« z njo/privzemanja njene vloge – *domišljjski svet ubesedujejo tako, da*
1. – narišejo književno osebo iz svojega besedila;
 2. – izrazijo domišljjsko predstavo književne osebe iz svojega besedila s kombinacijo risbe in zapisa;
 3. – razvijajo zmožnost razumevanja in prepoznavanja književnih zvrsti/vrst – pri tvorjenju upoštevajo značilnosti pripovednih vrst, in sicer:
 - tvorijo pravljice in pri tem upoštevajo značilnosti te literarne vrste;
 - na začetku VIO »pišejo« pravljice tako, da nizajo sličice, ki upodabljajo dogajanje;
 - kasneje kombinirajo sliko in besedo (izdelujejo slikanice).

1.3 Dramatika

Učenci:

- dramaturgizirajo pravljico; izdelajo lutke.

2. GLASNO INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNIH BESEDIL

Učenci glasno berejo pesmi, prozo in dramatiko:

- doživeto recitirajo (1, 2. r.) in berejo (3. r.) pesmi;
- pri pripovedovanju/branju pravljic uporabljajo t. i. »pravljичni ton«;
- ob branju krajšega dramskega prizora razlikujejo navedbo osebe od njenega dramskega govora;
- v razredu uprizorijo dramsko besedilo – dramaturgizirajo književno besedilo in ga nadgradijo z gledališkimi izraznimi sredstvi (z igro vlog, izdelavo lutk, nakazovanjem scene, kostumov).

B) VSEBINE

Učenci ob razvijanju zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil pridobivajo tudi literarnovedno znanje.

1. Prepoznajo in spoznavajo naslednje izraze (ob učiteljevi rabi):

1. – pesem, pravljica,
– naslov,
– pesnik, pesnica, pisatelj, pisateljica,
– ilustrator, ilustratorica,
2. – slikanica,
– kitica,
– igralec, igralka,
3. – oder, igra (lutkovna),
– književna oseba, dogajalni prostor.

2. Spoznavajo dela naslednjih avtorjev in avtoric mladinske književnosti:

Nika Grafenauerja, Otona Župančiča, Toneta Pavčka, Srečka Kosovela, Kajetana Koviča (poezijo in/ali prozo), Ele Peroci, Svetlane Makarovič, Lile Prap.

Poleg teh spoznajo:

- vsaj še enega sodobnega avtorja/eno sodobno avtorico po izbiri učitelja/učiteljice ter učencev in učenk (npr. Ferija Lainščka, Anjo Štefan, Primoža Suhodolčana, Petra Svetino),
- vsaj eno celovito kakovostno slikanico na posamezni razred,
- slovenske ljudske pesmi in pravljice ter pravljice bratov Grimm,
- vsaj eno kakovostno dramsko besedilo (lahko tudi kot predstavo).

3.3 Standardi znanja v 1. VIO

A) JEZIK

- Jezikovna, narodna in državljanska zavest

Učenec/učenka:

- **razlikuje med besednim in nebesednim izražanjem pomena;**
- poimenuje svoj prvi jezik;
- prepozna okoliščine za rabo knjižnega jezika iz svojega okolja.

– **Zmožnost pogovarjanja**

Učenec/učenka:

- **smiselno sodeluje v osebnih in telefonskih pogovorih;**
- **pri tem uresničuje dogovorjena načela ustreznega pogovarjanja.**

– **Zmožnost poslušanja neumetnostnih besedil**

Učenec/učenka:

- **odgovori na vprašanja o vsebini in okoliščinah besedila;**
- prepozna obravnavane besedilne vrste.

• **Zmožnost govornega nastopanja**

Učenec/učenka:

- samostojno **govorno nastopi z napovedano temo in besedilno vrsto (predpisano s tem učnim načrtom) ter** tvori smiselno in razumljivo besedilo;
- **govori razločno in čim bolj knjižno;**
- upošteva preprosta dogovorjena pravila govornega nastopanja;
- po govornem nastopu vrednoti svoj nastop oz. nastop sošolca ali sošolke.

• **Zmožnost branja in pisanja**

Učenec/učenka:

- **do zaključka 2. razreda tekoče prebere z velikimi tiskanimi črkami napisane enostavčne povedi, sestavljene iz znanih besed, manj znane še zloguje;**
- **ob zaključku 3. razreda z usvojeno tehniko prebere z malimi tiskanimi črkami napisana besedila, primerna svoji starosti in sporazumevalnim zmožnostim (pozdrav, čestitka, voščilo, vabilo, opis, novica);**
- **svoje razumevanje prebranega pokaže tako, da:**
 - **ustno ali pisno odgovori na vprašanja:**
 - **o okoliščinah sporazumevanja: sporočevalec, naslovnik, kraj,**
 - **o sporočevalčevem namenu;**
 - **o bistvenih podatkih iz besedila;**
- **ob zaključku 2. razreda zapiše z velikimi tiskanimi črkami besede in enostavčne povedi;**
- **ob zaključku 3. razreda zapiše s tiskanimi črkami enostavčne povedi, ob zgledu ali nizu slik tvori kratka enostavna besedila tistih vrst, ki so predpisane s tem učnim načrtom; piše čitljivo.**

- **Jezikovna in slogovna zmožnost**

- Poimenovalna zmožnost

Učenec/učenka:

- **poimenuje bitja, predmete, dejanja ... na sliki s knjižnimi besedami in besednimi zvezami;**
- v znanih primerih tvori knjižne manjšalnice, ženski par moškemu poimenovanju in obratno.

- Skladenjska zmožnost

Učenec/učenka:

- **v pomensko** in oblikovno ustreznih **povedih predstavi dejanja bitij na sliki;**
- **v pomensko** in oblikovno ustreznih **povedih ob nizu slik predstavi kronološko povezana dejanja;**
- v povedih uporabi znane/pogosteje rabljene samostalnice, pridevnike in glagole v pravilni obliki.

- Pravorečna zmožnost

Učenec/učenka:

- med govornim nastopanjem govori čim bolj knjižno in razločno;
- **prepozna pravorečno nepravilen izgovor znanih knjižnih besed in ga nadomesti s pravilnim.**

- Pravopisna zmožnost

Učenec/učenka:

- **pravilno zapiše besede z nekritičnimi glasovi;**
- **zapiše začetek povedi z veliko začetnico;**
- pravilno zapiše lastna imena znanih oseb/bitij;
- **pravilno uporabi piko kot končno ločilo.**

- Slogovna zmožnost

Učenec/učenka:

- **prepozna položaje, v katerih je ustrezna raba knjižnega in neknjižnega jezika;**
- **ustrezno ogovori osebo in jo vika ali tika;**
- uporabi okoliščinam ustrezen izrek oz. ustrezno besedo v primerih zahteve, zahvale, opravičila, pozdrava, ipd. (prosim, hvala, oprostite, dober dan, ipd.);
- prepozna vljudnost danih izrekov in jih po potrebi zamenja z vljudnejšimi.

- **Metajezikovna zmožnost**

Učenec/učenka:

- **prepozna jezikoslovne izraze (določene s tem učnim načrtom) ob učiteljevi rabi:**
 - knjižni in neknjižni jezik,
 - poved, beseda, glas, črka,
 - velika in mala začetnica,
 - pika,
 - pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo, zahvala, opravičilo,
 - opis.

B) KNJIŽEVNOST

Doživljanje, razumevanje in vrednotenje umetnostnih besedil

Učenec/učenka:

- **odgovori na vprašanja o vsebini umetnostnega besedila:**
 - **kdo so književne osebe;**
 - **kje in kdaj se zgodba dogaja;**
 - **o čem govori umetnostno besedilo;**
- vsebinske elemente gibalno/likovno izrazi;
- **sodeluje v dramatizaciji proznega, pesemskega in dramskega besedila.**

Predstavljanje književne osebe, vživljanje vanjo, poistovetenje z njo in privzemanje njene vloge

Učenec/učenka:

- **poimenuje izbrano književno osebo;**
- likovno ali govorno (ob vprašanih) izrazi domišljjsko predstavo književne osebe;
- **nebesedno in besedno posnema književno osebo v dramatizaciji.**

Doživljanje in razumevanje književnega prostora in časa

Učenec/učenka:

- **nariše in ubesedi svojo predstavo dogajalnega prostora;**
- prepozna dogajalni čas (nekoč–danes).

Doživljanje in razumevanje dogajanja in teme

Učenec/učenka:

- **odgovori na vprašanja o vsebini** in o temi;
- **ob nizu slik obnovi književno dogajanje;**
- tematiko izrazi z ilustriranjem.

Zaznavanje in doživljanje poezije/pesmi

Učenec/učenka:

- z gibalnim/likovnim izražanjem/s posebej oblikovanim govorom ponazori razpoloženje pesmi.

Prepoznavanje, doživljanje in razumevanje proze/pravljice

Učenec/učenka:

- **ob nizu slik pripoveduje znano krajšo pravljico** in pri tem upošteva njene značilnosti.

• **Literarnovedno znanje**

Učenec/učenka:

- **prepozna (ob učiteljevi rabi) temeljne literarnovedne izraze, določene s tem učnim načrtom.**

4 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V 2. VIO

4.1 Področje: Jezik v 2. VIO

A) OPERATIVNI CILJI

RAZVIJANJE JEZIKOVNE, NARODNE IN DRŽAVLJANSKE ZAVESTI
<p>Učenci opazujejo, primerjajo, prepoznavajo in poimenujejo oz. opisujejo:</p> <ul style="list-style-type: none">– sporazumevalne dejavnosti in razna sredstva za sporazumevanje;– besedno in nebesedno sporazumevanje;– besedni jezik in njegovo vlogo;– svoj prvi jezik, okoliščine njegove rabe in svoje razmerje do njega;– vloga slovenščine v svojem življenju;– raznovrstnost slovenščine oziroma jezikov na sploh; okoliščine rabe knjižnega in neknjižnega jezika ter svoje razmerje do njiju;– posebni status slovenščine v Republiki Sloveniji;– položaj svojega prvega jezika v Republiki Sloveniji;– položaj italijanščine na dvojezičnem območju slovenske Istre in madžarščine na dvojezičnem območju Prekmurja;– vloga slovenščine v Avstriji, Italiji in na Madžarskem;– državne jezike v sosednjih državah;– tuje jezike in vzroke za njihovo učenje.
RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI DVOGOVORNEGA SPORAZUMEVANJA
<p>Učenci:</p> <p>poslušajo in gledajo pogovor ter berejo dopis določene vrste (gl. razdelek Vsebine). <u>Pred poslušanjem in gledanjem pogovora oz. pred branjem dopisa</u> se pogovorijo o tem, na kaj bodo pozorni med poslušanjem in gledanjem oz. med branjem – tako obnovijo svoje znanje o načelih ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja ter spoznajo merila za vrednotenje dialoških besedil (pozdravi, predstavitev, spoštljivi nagovori oseb, vikanje in tikanje, vljudnost, ustreznost besedne in nebesedne govorice).</p> <p><u>Po poslušanju in gledanju pogovora oz. po branju dopisa:</u></p> <ul style="list-style-type: none">– določijo sogovorca oz. pisca in naslovnika;– določijo družbeno vlogo sogovorcev oz. pisca in naslovnika, družbeno in čustveno razmerje med njima (naklonjenost, nenaklonjenost, napadalnost, prijaznost) ter povedo, po čem so to prepoznali;– določijo sogovorca, ki daje pobudo, in njegov namen oz. določijo namen pisca dopisa ter povedo, po čem so to prepoznali;– povzamejo temo in ob učiteljevih vprašanjih navedejo bistvene podatke;– predstavijo zgradbene in jezikovne značilnosti danega pogovora oz. dopisa (za tiste vrste besedil, ki jih bodo tudi tvorili);– ovrednotijo vljudnost sogovorcev oz. pisca dopisa ter njuno oz. njegovo upoštevanje načel ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja in značilnosti dane vrste pogovora oz. dopisa ter utemeljijo svoje mnenje.

Tvorijo dialoško besedilo (pogovor oz. dopis) določene vrste.

Pred tvorjenjem dialoškega besedila se pogovorijo o strategijah in načelih ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja.

Po tvorjenju dialoškega besedila:

- vrednotijo svoje in druge pogovore oz. dopise, utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave;
- na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi izboljšali svojo zmožnost pogovarjanja in dopisovanja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI ENOGOVORNEGA SPORAZUMEVANJA

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI BRANJA IN PISANJA

Učenci razvijajo tehniko branja in pisanja:

- razvijajo predopismenjevalne zmožnosti (npr. vidno razločevanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, grafomotoriko, držo telesa in pisala ipd.);
- razvijajo tehniko branja in pisanja besed, enostavnih povedi in krajših besedil s tiskanimi črkami;
- se učijo pisanja pisanih črk;
- razvijajo tehniko branja in pisanja besed, enostavnih povedi in krajših besedil z malimi *in velikimi* pisanimi črkami;
- se učijo knjižnega zbornega branja črk (npr. e, o, l, v, r);
- pri branju z ustrežno intonacijo uresničujejo končna ločila in vejice;
- se učijo pisanja z računalnikom;
- razvijajo branje (glasno, šepetajoče, tiho) z razumevanjem besedil, ustreznih svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti;
- ob ustreznih dogodkih pišejo besedila, in sicer tako, da posnemajo prebrano besedilo.

RAZVIJANJE DRUGIH ZMOŽNOSTI ENOGOVORNEGA SPORAZUMEVANJA

Učenci:

poslušajo (in gledajo) oz. berejo neumetnostno besedilo določene vrste (gl. razdelek Vsebine).

Pred poslušanjem (in gledanjem) oz. branjem besedila se pogovorijo o tem, čemu poslušamo oz. beremo besedila, kako se pripravimo na poslušanje oz. branje, kaj delamo med njim in kaj po njem ter čemu to delamo;

- se na poslušanje pripravijo in načrtujejo svoje spremljanje (npr. ob fotografiji, sličicah, preprostem miselnem vzorcu ...).

Učenci spoznajo in ob učiteljevem vodenju uporabijo preprosto bralno učno strategijo.

Po poslušanju (in gledanju) oz. branju besedila:

- določijo družbeno vlogo sporočevalca in njegov namen ter povedo, po čem so to prepoznali;
- povzamejo temo, podteme in bistvene podatke;
- povzetek strukturirajo v obliki sheme in obnovijo besedilo;
- ovrednotijo zanimivost, verodostojnost, razumljivost in uporabnost besedila ter utemeljijo svoje mnenje;

- ob tistih vrstah besedil, ki jih bodo tudi tvorili, predstavijo njihove zgradbene in jezikovne značilnosti;
- ovrednotijo svojo zmožnost poslušanja (in gledanja) oz. branja neumetnostnih besedil in na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

Učenci:

tvorijo besedilo določene vrste (gl. razdelek Vsebine) – *govorno nastopajo z vnaprej pripravljeno temo oz. pišejo.*

Pred govornim nastopom oz. pred pisanjem se pogovorijo o tem, kdaj in čemu govorno nastopamo oz. pišemo, kako se pripravimo na govorni nastop oz. na pisanje, po čem se govorno nastopanje razlikuje od pogovora, na kaj moramo paziti med govornim nastopanjem;

- izberejo temo, določijo podteme/ključne besede in zberejo podatke (iz knjižnih ali spletnih virov);
- izdelajo shemo;
- dopolnijo shemo s podatki;
- izberejo nebesedne spremljevalce in ob njih vadijo govorno nastopanje;
- napišejo predlogo za govorni nastop.

Med govornim nastopom:

- napovedo temo;
- ob pisni zasnovi oz. slikovnih ponazorilih govorijo čim bolj razločno, naravno in knjižno zorno.

Po govornem nastopu oz. po pisanju:

- ovrednotijo zanimivost, verodostojnost, razumljivost, zgradbeno ustreznost ter jezikovno ustreznost in pravilnost besedila, ustreznost nebesednih spremljevalcev govorjenja oz. pisanja ter utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave;
- povedo, kako so se počutili med govornim nastopanjem;
- ovrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja oz. pisanja besedil in na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci razvijajo poimenovalno zmožnost:

- poimenujejo bitja, predmete, dejanja ... v svoji okolici ali na sliki s knjižnimi besedami in besednimi zvezami;
- razložijo dane besede oz. besedne zveze iz besedila in jih smiselno uporabijo;
- navedejo knjižne besede z nasprotnim, enakim, ožjim in širšim pomenom;
- razložijo dane večpomenske besede in njihove pomene ponazorijo s primeri;
- tvorijo manjšalnice in ljubkovalnice;
- tvorijo ženski par moškemu in obratno;
- tvorijo samostalniške izpeljanke iz glagolov (za živega in neživega vršilca dejanja);
- tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnikov (za svojino in snovnost);
- v besedilu prepoznajo pomen preprostih besed oz. besednih zvez s prenesenim pomenom ter jih razložijo;

- ob učiteljevem vodenju (branju) uporabijo sobesedilo pri predvidevanju pomena (zlasti novih/težjih) besed v besedilu;
- uporabljajo svoji starosti in zmožnostim prilagojene slovarje v knjižni in elektronski obliki.

Učenci razvijajo skladenjsko zmožnost:

- opazujejo, kaj delajo bitja (na sliki) oz. kaj se dogaja z njimi ter tvorijo nize besed;
- iz niza besed tvorijo povedi;
- na podlagi vprašalnice dopolnijo nepopolne povedi;
- tvorijo vprašalne povedi;
- tvorijo vzklične povedi;
- pretvorijo trdilne povedi v nikalne;
- opazujejo, koliko je bitij ali predmetov (na sliki) ter to upovedijo s količinskim izrazom (s števnikom) in s pravilno obliko samostalnika in glagola ob količinskem izrazu;
- v povedih popravijo kritična mesta v svojem praktičnem obvladanju slovnice (npr. v izražanju spola in števila samostalnikov, v sklanjanju samostalnikov, pridevnikov, osebnih zaimkov in vprašalnih zaimkov kdo/kaj, v rabi vprašalnih zaimkov kdo in kaj ter kakšen in kateri);
- opazujejo več med seboj povezanih dejanj ter jih upovedijo glede na čas poročanja (s časovnimi prislovi, npr. zdaj/prej/potem; z glagolskimi časovnimi oblikami) ter glede na njihovo zapovrstje (s časovnimi prislovi, npr. najprej/potem/nazadnje);
- dane povedi in replike povezujejo v smiselne zveze (npr. uredijo jih v časovno zapovrstje, povežejo vprašanje z ustreznim odgovorom);
- v zvezi dveh povedi prepoznajo ponovljeno besedo in jo po potrebi izpustijo oz. zamenjajo;
- uporabijo svoji starosti in zmožnostim prilagojene slovnicihne priročnike v knjižni in elektronski obliki.

Učenci razvijajo pravorečno zmožnost:

- med poslušanjem posnetih ali glasno branih besedil v knjižnem zbornem jeziku so pozorni na knjižno izreko besed in povedi:
- povedo/prepoznajo, po čem se njihova izreka razlikuje od knjižne;
- knjižno izreko si skušajo zapomniti, nato jo posnemajo, vadijo in utrjujejo;
- v besedah iz znanih besedil prepoznajo knjižne samoglasnike in utrjujejo njihovo izreko v besedah in povedih;
- vadijo in utrjujejo knjižno izreko zanje kritičnih besed;
- med govornim nastopanjem govorijo čim bolj knjižno in razločno;
- prepoznajo svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovorijo knjižno;
- kadar so v zadregi, si pomagajo z ustreznimi jezikovnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki.

Učenci razvijajo pravopisno zmožnost:

- ob primerih usvajajo in utrjujejo
 - zapis besed z nekritičnimi glasovi;
 - zapis bolj znanih besed s kritičnimi glasovi (npr. s polglasnikom, z u, z

nezvočnikom na koncu ali sredi besede, z zvenečim/nezvенеčim v na začetku besede, s soglasniškim sklopom lj/nj);

- zapis predloga in naslednje besede ter izbiro različice predloga z/s in k/h;
 - zapis nikalnice pred glagolom in drugimi besedami;
 - deljenje besed;
 - zapis glavnih in vrstilnih števnikov do 100 s številkami in z besedami;
 - rabo velike začetnice na začetku povedi in v znanih osebnih lastnih imenih, zemljepisnih in stvarnih lastnih imenih ter v svojilnih pridevnikih, izpeljanih iz lastnih imen bitij;
 - rabo male začetnice v imenih jezikov, dni, mesecev in praznikov, v funkcijskih nazivih ter v vrstnih pridevnikih, izpeljanih iz zemljepisnih lastnih imen;
 - rabo končnih ločil (pike, vprašaja, klicaja) na koncu enostavnih povedi;
 - rabo vejice pri naštevanju in med stavki;
 - rabo oklepaja;
 - zapis pogostejših krajšav;
- svoja besedila členijo na odstavke;
 - v svojih besedilih upoštevajo osnovna pravopisna pravila, skrbijo za čitljivost in estetskost pisave ter se odločijo za pisanje s pisanimi ali tiskanimi črkami;
 - prepoznajo osnovne pravopisne napake v svojih besedilih in v besedilih drugih, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke;
 - pri pisanju si po potrebi pomagajo z njihovi starosti in zmožnostim ustreznimi pravopisnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki, pri oblikovanju besedil z računalnikom pa uporabljajo urejevalnike, pregledovalnike in črkovalnike besedil.

Učenci razvijajo slogovno zmožnost:

- prepoznajo okoliščine nastanka besedila in povedo, iz katerih prvin besedila so jih prepoznali;
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznavajo glede na okoliščine nastanka besedila neustrezne (npr. neknjižne) besede in besedne zveze ter jih zamenjajo z ustrežnejšimi (npr. knjižnimi) sopomenkami;
- osebe ustrezno nagovorijo v danih okoliščinah (gospod, gospa);
- osebe ustrezno pozdravijo v danih okoliščinah;
- osebe tikajo oz. vikajo v ustreznih okoliščinah;
- vrednotijo vljudnost izrečenega in to po potrebi zamenjajo z vljudnejšo različico;
- pred tvorjenjem besedila razmislijo o okoliščinah sporočanja in o značilnostih dane besedilne vrste, med tvorjenjem pa izberejo okoliščinam in besedilni vrsti ustrezne jezikovne prvine;
- prepoznajo svoje in tuje slogovne neustreznosti, jih odpravijo in utemeljijo svoje izboljšave.

Učenci sproti vrednotijo svojo jezikovno in slogovno zmožnost in na podlagi svoje, učiteljeve ali medvrstniške povratne informacije načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci:

- v tistih vrstah besedil, ki jih ne le berejo, temveč tudi tvorijo, opazujejo in prepoznava značilno zgradbo in značilne jezikovne ter slogovne prvine. Svoje znanje o zgradbi in jezikovnih ter slogovnih značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo in nadgradijo tako, da tvorijo besedilo te vrste;
- v svojem okolju in v besedilih opazujejo jezikovne pojave, navedene v razdelku Vsebine (2. *Jezikoslovni izrazi*) ter dejavno, problemsko in procesno spoznavajo strokovne izraze zanje; te prepoznajo in jih ponazarjajo s primeri iz besedila ali s svojimi primeri; jezikoslovne izraze, ob katerih je to predvideno v razdelku Vsebine, tudi sami uporabljajo;
- v pogovorih pred sprejemanjem in tvorjenjem besedil spoznavajo:
 - strategije pogovarjanja, dopisovanja, poslušanja, branja, govornega nastopanja in pisanja;
 - načela uspešnega pogovarjanja in dopisovanja, govornega nastopanja in pisanja ter
 - merila za vrednotenje besedil.

Strategije in načela upoštevajo pri svojem sporazumevanju, merila pa pri vrednotenju svojih in tujih besedil ter tudi pri tvorjenju svojih besedil.

B) VSEBINE

1. VRSTE BESEDIL

Vrste besedil za razvijanje zmožnosti dvogovornega sporazumevanja:

V vsakem razredu obravnavajo vsaj eno izmed navedenih besedilnih vrst.

4.	5.	6.
Pozdravi		
Osebni (telefonski) pogovor med prijateljskima oz. prijateljicama, sorodnikoma oz. sorodnicama		
	Osebni pogovor med stranko in osebo, ki opravlja storitveno dejavnost (prodajalec, prodajalka, frizer, frizerka ...), javno službo (šofer, šoferka, zdravnik, zdravnica, knjižničar, knjižničarka ...)	
		Osebni pogovor med stranko in uradno osebo (ravnatelj, ravnateljica ...), telefonski pogovor ob klicu v sili (gasilci, policija, reševalci)
Osebno voščilo za prijatelja oz. prijateljico, sorodnika, sorodnico		
Osebna pohvala prijatelju, prijateljici		
Navadni ali elektronski dopis (voščilo, čestitka, vabilo, zahvala, opravičilo, obvestilo, pismo, razglednica) za prijatelja, prijateljico, sorodnika, sorodnico, učitelja, učiteljico ...		

Vrste besedil za razvijanje zmožnosti enogovornega sporazumevanja:

Vrste besedil za razvijanje branja in pisanja:

- seznam;
- novica;
- pripoved;
- opis;
- besedila, povezana z aktualnim dogajanjem v šoli, doma, v ožjem bivalnem okolju oz. o tem, kar so učenci doživeli, videli ali slišali;
- pisanje vezanih besedil (narek, prepis, nadaljevanje prebranega besedila, prepis z dopolnjevanjem, zapis pripovedi ob nizu slik).

Vrste besedil za sprejemanje (tj. za branje in poslušanje besedil iz raznih medijev) in tvorjenje (govorno nastopanje in pisanje):

*Med predlaganimi besedili za branje in poslušanje v vsakem razredu obravnavajo vsaj eno besedilo.

V vsakem razredu obravnavajo vsaj dve besedili za tvorjenje.

4.	5.	6.
aktualna novica opis osebe opis živali opis predmeta opis poklica opis rastline seznam (urnik, kazalo)	opis rastline opis predmeta opis oseb opis živali opis slike aktualna novica seznam* (cenik, jedilni list, vozni red, TV-spored, seznam zadetkov na spletni strani) obrazec* (vprašalnik o osebnih podatkih, prijavnica ...)	opis kraja opis rastline opis predmeta opis osebe opis živali navodilo za delo opis igre, športa ali ljudskega običaja oglasno besedilo obnova besedila, risanke pripoved o dogodku pismo ocena dogodka
		seznam* (cenik, jedilni list, vozni red, TV-spored, seznam zadetkov na spletni strani) obrazec* (vprašalnik o osebnih podatkih, anketni list, prijavnice ...)

2. JEZIKOSLOVNI IZRAZI

Učenci prepoznajo, ponazorijo in *uporabijo* naslednje jezikoslovne izraze (poleg tistih iz 1. VIO):

<ul style="list-style-type: none">– prvi/materni jezik,– drugi jezik oz. jezik okolja,– <i>tuji jezik</i>,– govorec, poslušalec,– <i>vikanje in tikanje</i>,– besedno in nebesedno sporazumevanje,– <i>besedilo</i>, poved, zlog, <i>črka</i>, glas,– <i>velika in mala tiskana črka</i>,– mala pisana črka,– <i>velika in mala začetnica</i>,– <i>pika</i>, <i>vprašaj</i>, <i>klicaj</i>, <i>vejica</i>,– pripovedna, vprašalna-poved,– sporočevalec, sporočevalka, naslovnik, naslovnica, pisec,– pozdrav, <i>voščilo</i>, <i>čestitka</i>, <i>opravičilo</i>, <i>obvestilo</i>, zapoved, prepoved, <i>opozorilo</i>,– <i>opis</i>, <i>pripoved</i>,
<ul style="list-style-type: none">– besedno in nebesedno sporazumevanje, pisno sporazumevanje,– državni jezik,– <i>knjižni in neknjižni jezik</i>,– <i>mala pisana črka</i>,– polglasnik,– samoglasnik, soglasnik,– enopomenka, večpomenka,– sopomenka, protipomenka, podpomenka, nadpomenka,– <i>naslov</i>, <i>nagovor</i>, <i>datum</i>, <i>podpis</i>,– <i>vabilo</i>, <i>zahvala</i>, <i>novica</i>,
<ul style="list-style-type: none">– uradni jezik,– narečja,– uradni pogovor, neuradni pogovor,– <i>velika pisana črka</i>,– opravičilo, obvestilo, obnova, pripoved, seznam, obrazec,– oglasno besedilo,– odstavek, uvod, jedro, zaključek,– pripovedna, vprašalna, vzklična, velelna poved,– trdilna in nikalna poved,– <i>osebno lastno ime</i>, <i>zemljepisno lastno ime</i>, stvarno lastno ime,– števnik, glavni števnik, vrstilni števnik,– krajšava,– <i>navodila za delo</i>,– ocena dogodka.

4.2 Področje: Književnost v 2. VIO

A) OPERATIVNI CILJI

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM/POSLUŠANJEM/GLEDANJEM UPRIZORITEV UMETNOSTNIH BESEDIL IN Z GOVORJENJEM/PISANJEM O NJIH
1. KNJIŽEVNA BESEDILA
<p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none">– spoznavajo v učnem načrtu predlagana umetnostna besedila oz. druga umetnostna besedila po izbiri učitelja ter učencev (npr. prirejena besedila, besedila lokalnih avtorjev, besedila, povezana z aktualnimi dogodki ipd.);– se pri poslušanju umetnostnih besedil primerno odzovejo; umetnostna besedila sprejmejo drugače od neumetnostnih;– izrazijo svoje doživetje, čustva, predstave in misli, ki se jim vzbudijo pri poslušanju/branju;– ob ponovnem branju/poslušanju zaznajo sprva prezrte/preslišane sestavine;– razvijajo recepcijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil;– izrečejo svoje mnenje o umetnostnem besedilu in ga utemeljijo s sklicevanjem nanj;– predstavijo razloge, zaradi katerih se jim kaj v umetnostnem besedilu zdi pomembno (npr. dogodek, oseba);– ločijo umetnostna besedila od neumetnostnih in predstavijo razlike med njimi.
<p>PRVINE KNJIŽEVNEGA BESEDILA (književna oseba, književni prostor in čas, dogajanje in tema/sporočilo, avtor in pripovedovalec)</p> <p>1. Književna oseba</p> <p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none">– ločijo glavne in stranske književne osebe;– prepoznajo “dobre” in “slabe” književne osebe in povedo, zakaj se jim zdijo take;– razumejo značaj in ravnanje književne osebe, ki doživlja take dogodivščine, kot bi si jih želeli doživljati sami;– ubesedijo čustva in razpoloženje književnih oseb;– ubesedujejo svojo domišljjsko predstavo književnih oseb;– oblikujejo svoje stališče do ravnanja književnih oseb;– pri književni osebi prepoznajo več značajskih lastnosti (poimenovanih oz. razvitih v nazorno sliko);– opazujejo perspektivi glavne in vsaj še ene stranske književne osebe ter ju primerjajo;– prepoznajo motive za ravnanje književnih oseb (povedo, zakaj je kdo kaj storil);– dopolnijo podatke o književni osebi iz besedila s podobami iz vsakdanje izkušnje ter domišljjskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja, branja ali gledanja drugih umetnostnih del (medbesedilna izkušnost).

2. Književni prostor in čas

Učenci:

- v umetnostnem besedilu najdejo osnovne informacije o prostoru in času dogajanja;
- ločijo realni in domišljjski svet; pravljичni in realni dogajalni prostor;
- razumejo časovno zapovrstje nizanja dogodkov;
- dogajalni čas prepoznajo tudi iz besedilnih signalov (kočija, lajna, grad ipd.);
- ločijo preteklost in sedanost;
- domišljjsko predstavo dogajalnega prostora in časa povežejo s svojimi izkušnjami iz vsakdanjega sveta in iz drugih umetnostnih del;
- ubesedijo svojo domišljjsko predstavo dogajalnega prostora in časa.

3. Dogajanje, tema/sporočilo

Učenci:

- sprejemajo in razumejo dogajanje, povezano v trden vzročno-posledični sistem;
- obnovijo/povzamejo dogodke;
- razumejo razliko med dogajanjem v realnem in domišljjskem svetu;
- določijo, o čem govori umetnostno besedilo – osrednje teme so:

4. otroštvo, besedna igra – nonsens, družina, živalski svet,

5. nenavadna stvarnost, tradicija in izročilo, prijateljstvo,

6. odrašanje in vrstniki, stvarnost kot pustolovščina/skrivnost, ustvarjalnost;

- naštejejo nekaj umetnostnih besedil na isto temo.

4. Avtor – pripovedovalec

Učenci v 5. in 6. razredu:

- prepoznajo pripovedovalca, če je v besedilu naveden/poimenovan.

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

Učenci doživljajo, razumejo in vrednotijo pesemska, prozna in dramska besedila.

1. Poezija

Učenci:

- se odzovejo na čustvene sestavine besedila;
- zaznavajo ritem pesmi (sprva ob pomoči učitelja), doživljajo razliko med hitrim in počasnim ritmom, opazujejo svoje čustvene odzive na menjavo ritma;
- prepoznajo ponavljanje posameznih glasov;
- prepoznajo rimo;
- opazujejo členjenost pesmi – najprej verz in kitico, nato dolžino verza, število in dolžino kitic in povzamejo zunanjo zgradbo;
- povezujejo zvok besede in zvočno slikanje (onomatopoiija) s podobami, ki jih vzbuja pesem;
- razlikujejo pomensko podobne besede in njihovo rabo glede na sobesedilo;
- prepoznajo pomanjševalnice;
- zaznavajo in doživljajo nenavadne besedne zveze in razumejo njihovo uporabo;
- zaznavajo in razumejo preproste primere;
- izrazijo svoje razumevanje pesmi in ga primerjajo z razumevanjem sošolcev;
- naslov povežejo z besedilom;

- povzamejo sporočilnost pesmi;
- primerjajo pesem z že poslušanimi oz. prebranimi besedili ter predstavijo podobnosti in razlike; povedo, katera pesem jim je bliže in zakaj.

2. Proza

Učenci:

- poslušajo in berejo pravljice, o njih pišejo in/ali pripovedujejo ter jih ločijo od resničnostnih pripovedi;
- prepoznavajo značilnosti ljudskih pravljic (pravljična števila, tipične pravljичne osebe);
- prepoznavajo značilnosti slovenskih ljudskih pravljic (slovenske pravljичne osebe);
- spoznavajo značilnosti pravljic drugih narodov sveta;
- spoznavajo klasične avtorske pravljice;
- prepoznajo značilnosti (kratke) fantastične pripovedi;
- prepoznajo značilnosti realistične kratke pripovedne proze;
- spoznavajo realistično pripovedno prozo (pustolovsko pripoved, mladinsko detektivko v leposlovni in trivialni različici);
- spoznavajo značilnosti (živalske) basni;
- prepoznavajo značilnosti stripa.

Po metodi dolgega branja doživijo skupaj najmanj dve besedili vsako leto (4. razred - eno pravljico in eno realistično besedilo; 5. in 6. razred eno fantastično in eno realistično besedilo).

3. Dramatika

Učenci:

- improvizirajo (v igri vlog);
- sledijo dogajanju, ločijo glavno književno osebo od drugih književnih oseb ter povzamejo, kaj se ji je zgodilo;
- prepoznajo zunanjo zgradbo dramskega besedila (glavno besedilo/govor oseb in stransko besedilo);

2 GLEDALIŠČE, RADIJSKA IGRA IN FILM

Učenci:

- ozaveščajo značilnosti medijskih predelav/realizacij/aktualizacij književnih besedil oz.
- prepoznavajo osnovne značilnosti posameznih medijev;
- govorno ali pisno izražajo svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje gledališke predstave/radijske igre/filma.

1. Gledališka/lutkovna predstava

Učenci:

- razumejo dramsko dogajanje;
- povzamejo sporočilo predstave;
- ločijo glavne in stranske osebe ter predstavljajo njihove lastnosti in razpoloženje;
- zaznajo dogajalni prostor in druge prvine gledališkega dogodka;
- poiščejo podobnosti/razlike med gledališkim dogodkom in že znanim besedilom.

2. Radijska igra

Učenci:

- si po zvočnih informacijah oblikujejo domišljjsko predstavo književnih oseb, dogajalnega prostora in časa;
- govorijo o prvinah zvočne opreme radijske igre.

3. Film

- Učenci doživljajo, razumejo in vrednotijo trivialni/zabavni in umetniški film.

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE, INTERPRETATIVNO BRANJE, GOVORJENJE)

1. PISANJE

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil ter prvin umetnostnega besedila, tako da govorijo ali pišejo (po)ustvarjalna besedila.

- **Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe razvijajo tako, da:**
 - narišejo književno osebo;
 - svojo domišljjsko predstavo književne osebe upovedijo z nizanjem prilastkov;
 - *govorijo ali pišejo zgodbe – »kaj bi bilo, če bi jaz enkrat ...«;*
 - *govorijo ali pišejo zgodbo tudi s perspektive tistih književnih oseb, ki jim niso blizu;*
 - *kot avtorji besedila razlagajo ravnanje svojih književnih oseb.*
- **Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa razvijajo tako, da:**
 - govorijo ali pišejo zgodbe, ki se dogajajo danes/v preteklosti/v prihodnosti – pri tem izhajajo iz svojega znanja in svojih izkušenj.
- **Zmožnost razumevanja dogajanja in teme v književnem besedilu razvijajo tako, da:**
 - ustno ali pisno obnavljajo literarno dogajanje;
 - rišejo sličice, ki nizajo/upodabljajo dogajanje;
 - govorijo ali pišejo »manjkajoči del zgodbe« - razlago, dopolnitev avtorjeve zgodbe (zamolčani del), upoštevajoč logiko dogajanja/predzgodbe/nadaljevanja zgodbe;
- **Zmožnost ločevanja avtorja od pripovedovalca razvijajo tako, da:**
 - spremenijo pripovedovalca v znanem umetnostnem besedilu.
- **Zmožnost tvorjenja pesemskih besedil razvijajo tako, da:**
 - ustvarjajo rime, rimane verze;
 - nizajo asociacije, prilastke ob opazni besedi (tematskem jedru);
 - tvorijo krajše besedilo, v katerem posnemajo slog pesmi.
- **Zmožnost tvorjenja proznih besedil razvijajo tako, da:**
 - pišejo realistične, fantastične in nesmiselne zgodbe;
 - *napišejo dve besedili – pri tem lahko izbirajo med naslednjimi možnostmi oz. najdejo svoje možnosti:*
 - *spreminjajo umetnostno besedilo;*

- *preoblikujejo krajše umetnostno besedilo v strip ali obratno;*
- *pišejo kratke pravljice, kratke fantastične pripovedi in kratke realistične zgodbe.*

• **Zmožnost tvorjenja dramskih besedil razvijajo tako, da:**

- dramatizirajo krajše prozno besedilo;
- tvorijo kratke dvogovore po vzorcu dramskih besedil.

2. INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNEGA BESEDILA

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil z glasnim branjem in pri tem zvočno (so)oblikujejo besedilno stvarnost:

- razločno in doživeto glasno berejo/recitirajo/deklamirajo pesemska besedila (upoštevajo hitrost, register, intonacijo, barvo, členitev besedila s premori);
- razločno in interpretativno glasno berejo prozna besedila (upoštevajo zvočne prvine govora);
- po vlogah glasno berejo dramska besedila, razčlenjena na več prizorov,
 - v igri vlog improvizirajo dramske fragmente (dialoge);
 - v razrednem gledališču uprizorijo odlomek/krajše dramsko delo.

3. GOVORNO NASTOPANJE

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil tako, da se govorno odzivajo na umetnostna besedila.

V vsakem razredu pripravijo en govorni nastop – izbirajo med ponujenimi možnostmi, se odločijo za povezavo z domačim branjem ali temo izberejo samostojno.

Med govornim nastopom govorijo prosto, čim bolj zborna in naravno ter upoštevajo jezikovno ustreznost in pravilnost; pazijo tudi na ustrezno rabo zvočnih in vidnih spremljevalcev govorjenja. Na koncu pojasnijo svojo izbiro teme govornega nastopa.

Učenci:

- **v »književnostrokovnem« govornem nastopu predstavijo svoje razumevanje deloma že obravnavanega umetnostnega besedila, npr.:**
 - predstavijo celo besedilo;
 - povedo, zakaj so si izbrali to besedilo;
 - ubesedijo svojo domišljijsko predstavo književne osebe, predstavijo njeno razpoloženje in vrednotijo njeno ravnanje;
 - izrazijo svoje mnenje o prebranem;
 - predstavijo avtorja in naštejejo njegova dela, eno njegovo delo predstavijo podrobneje;
- **v poustvarjalnem govornem nastopu predstavijo svoje razumevanje v šoli še neobravnavanega umetnostnega besedila, npr.:**
 - recitirajo/deklamirajo pesem;
 - predstavijo svojo pravljico;
 - predstavijo realistično ali fantastično prozno besedilo;
 - uprizorijo krajše dramsko delo (individualno ali skupinsko).

B) VSEBINE

Učenci ob razvijanju zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil pridobivajo tudi literarnovedno znanje.

1. Razumejo in uporabljajo (ter definirajo) naslednje strokovne izraze:

– izraze, ki so jih v 1.VIO prepoznavali ob učiteljevi rabi;

4.	– <i>ljudsko književno besedilo</i>,– <i>ljudska pravljica</i>,– gledališče, gledališka predstava,– vloga (igralca),– kostumi, scena,– recitacija, deklamacija;
5.	– književna oseba (glavna, stranska),– dogajalni/književni prostor,– dogajalni/književni čas,– verz,– <i>rima</i>,
6.	– <i>književne zvrsti: pripovedništvo, pesništvo, dramatika</i>,– <i>fantastična pripoved, realistična pripoved</i> (pustolovska zgodba, detektivka, kriminalka),– strip,– radijska igra.

2. Spoznavajo dela naslednjih avtorjev in avtoric mladinske književnosti:

4.	Polonce Kovač, Jožeta Snoja, Astrid Lindgren;
5.	Bine Štampe Žmavc, Leopolda Suhodolčana, Roalda Dahla;
6.	Borisa A. Novaka, Daneta Zajca, Hansa Christiana Andersena.

Poleg teh v vsakem razredu spoznajo vsaj eno besedilo (lahko tudi prirejeno) iz ljudskega slovstva in še enega sodobnega avtorja/eno sodobno avtorico po izbiri učitelja in učencev (npr. Miroslava Košuto, Slavka Pregla, Mateta Dolenca, Deso Muck, Dima Zupana, Marjana Tomšiča).

4.3 Standardi znanja v 2. VIO

V tem poglavju so navedene prvine **vsebinskega in procesnega znanja, ki se ocenjujejo pri pouku slovenščine. Učitelji jih konkretizirajo z različni načini in oblikami ocenjevanja, z besedili, vprašanji, nalogami, primeri jezikovne rabe ...**, in to v skladu z določili *Preverjanja in ocenjevanja znanja* v učnem načrtu in Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v OŠ. Oblike in načine ocenjevanja ter število ocen načrtujejo učitelji v letni pripravi; pri tem naj izhajajo iz besedil ter upoštevajo razmerje med posameznimi zmožnostmi, delež minimalnih ter različnih taksonomskih ravni znanja, kot jih določa učni načrt.

Ker gre za ocenjevanje učenčeve sporazumevalne zmožnosti, je razlika med standardi

znanja v vsebinski, miselni, jezikovni ... zahtevnosti oz. globini besedil in primerov jezikovne rabe.

Minimalni standardi znanja so zaznamovani s **poudarjenim tiskom**.

A) JEZIK

• **Jezikovna, narodna in državljanska zavest**

Učenec/učenka:

- **poimenuje svoj prvi jezik** in predstavi okoliščine njegove rabe;
- **predstavi vlogo slovenščine v svojem življenju, okoliščine njene rabe in svoje razmerje do nje;**
- predstavi položaj slovenščine v Republiki Sloveniji;
- **predstavi položaj svojega prvega jezika v Republiki Sloveniji;**
- **poimenuje uradne jezike v Republiki Sloveniji;**
- poimenuje tuji jezik, ki se ga uči;
- predstavi posebni status italijanščine na dvojezičnem območju slovenske Istre in madžarščine na dvojezičnem območju Prekmurja (6. r.);
- poimenuje državne jezike v sosednjih državah.

• **Zmožnost dvogovornega sporazumevanja**

Učenec/učenka:

- **določi sogovorca v poslušanem pogovoru/igri vlog;**
- poroča o pogovoru;
- smiselno sodeluje v pogovorih in pri tem uresničuje temeljna načela ustreznega pogovarjanja (4., 5., 6. r.);
- **v pogovorih/dopisih ustrezno pozdravi, se predstavi ogovori osebe, uporabi vikanje oz. tikanje, uskladi besedno in nebesedno govornico;**
- ob danem dopisu **določi pisca in naslovnika besedila ter piščev namen;**
- povzame temo dopisa;
- ob učiteljevih vprašanjih določi bistvene podatke;
- piše tiste vrste dopisov, ki so navedeni v tem učnem načrtu, in pri tem uresničuje značilno zgradbo in slog dane vrste dopisa ter temeljna načela uspešnega dopisovanja (4., 5., 6. r.);
- **dopis tvori v skladu z njegovo značilno zgradbo.**

• **Zmožnost enogovornega sporazumevanja**

– zmožnost tehnike branja in pisanja

Učenec/učenka:

- do zaključka (4.) razreda usvoji tehniko branja kratkih besedil, napisanih s tiskanimi črkami, ob zaključku 6. razreda pa primerno hitro bere svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti ustrezna besedila, napisana s tiskanimi črkami;

- pri branju z ustrezno intonacijo uresniči končna ločila in vejice;
 - do zaključka 5. razreda piše z malimi pisanimi črkami;
 - do zaključka 6. razreda pri branju prepozna velike pisane črke.
- zmožnost poslušanja in branja neumetnostnih besedil
Učenec/učenka:
- **natančno in primerno hitro** bere neumetnostna besedila;
 - svoje razumevanje poslušanega oz. prebranega besedila pa dokaže tako, da:
 - **določi okoliščine nastanka (poimenuje tvorca, naslovnika, kraj in čas nastanka besedila) in namen,**
 - **povzame temo in** ob vprašanih določi **bistvene podatke;**
 - povzetek strukturira v obliki sheme (5., 6. r.);
 - obnovi besedilo (6. r.);
 - predstavi zgradbene in jezikovne značilnosti besedila (tistih besedilnih vrst, ki se tudi tvorijo).
- zmožnost samostojnega govornega nastopanja z vnaprej pripravljeno temo
Učenec/učenka:
- **pred nastopom pripravi pisno zasnovo in izbere ponazorila,**
 - **napove temo govornega nastopa;**
 - **ob pisni zasnovi oz. slikovnih ponazorilih izvede govorni nastop (ustrezno, smiselno in razumljivo, čim bolj knjižno, uporabi nebesedne spremljevalce govorenja);**
 - ovrednoti svoj govorni nastop oz. govorni nastop sošolca in utemelji svoje mnenje (4., 5., 6. r.);
 - Napiše besedilo določene vrste (**ustrezno, smiselno in razumljivo**);
 - po pisanju ustno ovrednoti svoje besedilo (5., 6. r.).

• **Jezikovna in slogovna zmožnost**

Poimenovalna zmožnost

Učenec/učenka:

- **poimenuje bitja, predmete, dejanja ... v svoji okolici ali na sliki s knjižnimi besedami in besednimi zvezami;**
- razloži dane besede oz. besedne zveze iz besedila (4., 5., 6. r.);
- **danim besedam navede knjižne sopomenke, protipomenke, besede s širšim, z ožjim pomenom;** (4., 5., 6. r.);
- **tvori knjižne pridevniške in samostalniške izpeljanke tistih vrst, ki so določene s tem učnim načrtom (5., 6. r.);**
- razlago pomena besed poišče v ustreznem jezikovnem priročniku.

Skladenjska zmožnost

Učenec/učenka:

- **iz niza besed tvori pomensko in oblikovno ustrezne povedi** (4., 5., 6. r.);
- **na podlagi vprašalnice pomensko in oblikovno ustrezno dopolni**

nepopolne povedi (5., 6. r.)

- **tvori pomensko in oblikovno ustrezne vprašalne povedi (4., 5., 6. r.);**
- **tvori pomensko in oblikovno ustrezne vzklične povedi (5., 6. r.);**
- **pretvori trdilne povedi v nikalne;**
- več med seboj povezanih dejanj upovedi glede na čas poročanja ter glede na njihovo zapovrstje;
- količino upovedi s količinskim izrazom in s pravilno obliko samostalnika in glagola ob količinskem izrazu;
- ob svojih/danih povedih popravi označene temeljne slovnične napake (v sklanjanju, izražanju spola ...)

Pravorečna zmožnost

Učenec/učenka:

- **dane znane besede (v povedih) izgovori knjižno zbornu;**
- ob danih besedah pove, kako se knjižna zborna izreka razlikuje od njegove neknjižne;
- predstavi okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika
- našteje slovenske knjižne samoglasnike, jih v besedilih prepozna in jih v znanih besedah pravilno izgovori (6. r.);
- prepozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter jih izgovori knjižno (4., 5., 6. r.);
- med govornim nastopanjem govori čim bolj knjižno in razločno (4., 5., 6. r.);
- uporabi ustrezen jezikovni priročnik.

Pravopisna zmožnost

Učenec/učenka:

- **pravilno zapiše besede z nekritičnimi glasovi;**
- pravilno zapiše znane/pogosteje rabljene besede s kritičnimi glasovi (5., 6. r.);
- **zapiše predlog ločeno od naslednje besede (4., 5., 6. r.);**
- izbere pravilno različico predloga z/s in k/h (6. r.);
- **zapiše nikalnico ločeno od glagola (4., 5., 6. r.);**
- pravilno zapiše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen;
- pravilno zapiše imena dni in mesecev;
- pravilno zapiše imena praznikov;
- pravilno zapiše glavne in vrstilne števnike do 100 s številkami in z besedami (6. r.);
- **z veliko začetnico zapiše začetek povedi (4., 5., 6. r.);**
- **z veliko začetnico zapiše lastna imena bitij (4., 5., 6. r.);**
- **z veliko začetnico zapiše zemljepisna lastna imena (4., 5., 6. r.);**
- z veliko začetnico zapiše stvarna lastna imena (4., 5., 6. r.);
- **pravilno uporabi končna ločila (piko, vprašaj, klicaj) (4., 5., 6. r.);**
- pravilno uporabi vejico pri naštevanju (4. r.) in med stavki (5., 6. r.);
- členi besedilo na odstavke (6. r.);

- prepozna temeljne pravopisne napake pri zapisu besed z nekritičnimi glasovi in rabi malih/velikih začetnic, kot jih določa UN, ter jih popravi; (4., 5., 6. r.);
- **piše čitljivo.**

Slogovna zmožnost

Učenec/učenka:

- prepozna jezikovne prvine, na podlagi katerih je določil/a okoliščine nastanka besedila (naslovnika, tvorca, uradno/neuradno razmerje med njima ...);
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna neustrezne (npr. neknjižne, neuradne) besede in besedne zveze ter jih zamenja z ustrežnejšimi (npr. knjižnimi, uradnimi) sopomenskimi možnostmi (6. r.);
- uporabi okoliščinam ustrezen izrek oz. ustrezno besedo (4., 5., 6. r.);
- v danem besedilu presodi vpljudnost izrečenega in navede vpljudnejšo različico;
- med tvorjenjem besedila uporabi okoliščinam ustrezen nagovor, pozdrav, tikanje/vikanje, izrek namena in knjižno zvrst (knjižno/neknjižno).

• **Metajezikovna zmožnost**

Učenec/učenka:

- **razume, poimenuje** in ponazori **jezikoslovne izraze, navedene v tem učnem načrtu** (4., 5., 6. r.);
- dane jezikovne pojme s seznama jezikoslovnih izrazov prepozna in jih ponazori s primeri iz besedila ali s svojimi primeri; jezikoslovne izraze, ob katerih je to predvideno v razdelku Vsebine, tudi sam/a uporabi;
- **določi število povedi v besedilu in pojasni svojo odločitev** (4., 5., 6. r.);
- **v besedilu prepozna trdilne in nikalne povedi ter utemelji svoje odločitve** (6. r.);
- **v besedilu prepozna pripovedne, vprašalne in vzklične povedi ter utemelji svoje odločitve** (5., 6. r.);
- z izdelano strategijo tvori besedila, pri tem pa upošteva značilnosti dane vrste besedil (npr. zgradbo, besedne prvine) in načela uspešnega govornega nastopanja oz. pisanja besedil (5., 6. r.);
- **v pripovedovalnem besedilu določi uvod, jedro in zaključek** ter predstavi njihovo vlogo (6. r.)
- **dano besedilo uvrsti med umetnostna ali neumetnostna besedila.**

B) KNJIŽEVNOST

Učenec/učenka ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost sprejemanja umetnostnih besedil ter zmožnost tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih in ob njih (pisanje, govorjenje/govorni nastop). Svoje ugotovitve o umetnostnih besedilih skladno s cilji v tem učnem načrtu predstavi ter vrednoti in utemelji svoje mnenje.

Recepcijska zmožnost

Učenec/učenka:

- **odgovori na vprašanja o prebranem besedilu – pove, o čem govori umetnostno besedilo, kje in kdaj se je kaj dogajalo, katere so glavne književne osebe**, zakaj se je kaj zgodilo in katere posledice je imelo ravnanje književnih oseb (4., 5., 6. r.);
- **loči ljudsko književno besedilo od umetnega**, in sicer tako, da navede avtorja (4., 5., 6. r.);
- **prepozna poezijo/prozo/dramatiko** – in sicer tako, da predstavi nekaj značilnosti, po katerih jo je prepoznal/prepoznala, ter jih ponazori s primeri iz besedila (4., 5., 6. r.).

Doživljanje, razumevanje in vrednotenje književne osebe:

Učenec/učenka:

- **ubesedi svojo domišljijko predstavo književne osebe** (4., 5., 6. r.);
- **poišče nekaj glavnih motivov za ravnanje književnih oseb** in jih utemelji (4., 5., 6. r.).

Loči realni in domišljijki dogajalni prostor in čas ter si ustvari njuno domišljijko predstavo

Učenec/učenka:

- **ubesedi svojo predstavo dogajalnega prostora/časa** (4., 5., 6. r.);
- **ubesedi dogajalni čas v preteklosti (nekoč)** (4., 5., 6. r.);
- **ubesedi svojo predstavo realnega dogajalnega prostora/časa (danes)** (4., 5., 6. r.).

Sledi književnemu dogajanju in ga razume

Učenec/učenka:

- **odgovori na vprašanja o poteku dogajanja** (4., 5., 6. r.);
- **obnovi dogajanje (povzame dogodke) v umetnostnem besedilu** (4., 5., 6. r.);
- **pove/napiše nadaljevanje zgodbe/predzgodbo** (5., 6. r.);
- **temo besedila izrazi s svojimi besedami**;
- *našteje nekaj umetnostnih besedil na obravnavano temo* (4., 5., 6. r.).

Loči avtorja umetnostnega besedila od pripovedovalca:

Učenec/učenka:

- **pove, kdo je napisal umetnostno besedilo** in kdo ga pripoveduje (4., 5., 6. r.)

Zazna in doživlja pesem

Učenec/učenka:

- s posebej oblikovano govorico ponazori razpoloženje pesmi (4., 5., 6. r.);
- doživeto **recitira pesem** (4., 5., 6. r.);
- **ustvari rime**; doda verze, ki se rimajo (4., 5., 6. r.);

- **tvori asociacije ob besedi**, izreka sopomenke, nenavadne besedne zveze, **pomanjševalnice** (4., 5., 6. r.);
- **predstavi zgradbo pesmi (število in dolžino kitic in verzov).**

Razumevanje konkretnega besedila

Učenec/učenka:

- **po pripravi interpretativno prebere kratko zgodbo** (4., 5., 6. r.).

Prepozna in doživlja pravljico

Učenec/učenka:

- **pripoveduje** oz. napiše **kratko pravljico ter pri tem upošteva njene značilnosti** (4., 5., 6. r.).

Prepozna in doživlja fantastično pripoved

Učenec/učenka:

- **pripoveduje/napiše kratko domišljijsko besedilo** (4. 5. 6. r.)

Prepozna in doživlja realistično pripoved

Učenec/učenka:

- **pripoveduje/napiše kratko realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojih izkušenj** (5., 6. r.);
- preoblikuje krajšo realistično pripoved v strip.

Prebere/si ogleda/poslušá dramsko besedilo in ga doživlja

Učenec/učenka:

- **sodeluje v igri vlog** (4., 5., 6. r.);
- napiše kratek dramski prizor (6. r.);
- s slušnimi/vidnimi nebesednimi spremljevalci govorjenja izrazi razpoloženje osebe/ dogajanje (4., 5., 6. r.);
- **po gledanju gledališke/lutkovne predstave našteje glavne osebe ter odgovori na vprašanja o tem, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo** (4., 5., 6. r.).

• **Literarnovedno znanje**

Učenec/učenka:

- **pozna, razume in uporabi literarnovedne izraze**, navedene v učnem načrtu;
- pozna umetnostna besedila obravnavanih avtorjev in avtoric (4., 5., 6. r.).

5 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V 3. VIO

5.1 Področje: Jezik v 3. VIO

A) OPERATIVNI CILJI

RAZVIJANJE JEZIKOVNE, NARODNE IN DRŽAVLJANSKE ZAVESTI

Učenci opazujejo, primerjajo in opisujejo:

- svoj prvi jezik in svoje razmerje do njega;
- prednosti prvega jezika pred vsemi drugimi jeziki;
- svoje razmerje do slovenščine (če ta ni njihov prvi jezik) in do drugih jezikov;
- položaj slovenščine v Republiki Sloveniji (državni in uradni jezik) in položaj svojega prvega jezika v RS;
- položaj drugih jezikov v Republiki Sloveniji; italijanščine na dvojezičnem območju slovenske Istre in madžarščine na dvojezičnem območju Prekmurja;
- status slovenščine v zamejstvu, izseljenstvu in EU;
- državne jezike v sosednjih državah;
- vloge knjižnega jezika in neknjižnih zvrsti (narečja, slenga) v osebnem, družbenem, poklicnem kontekstu ter okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika;
- svoje razmerje do knjižnega jezika in do neknjižnih zvrsti.

Učenci, katerih prvi jezik ni slovenščina, še:

- predstavijo svoj prvi jezik, okoliščine, v katerih ga uporabljajo, in svoj odnos do njega;
- primerjajo okoliščine rabe prvega jezika in slovenščine;
- primerjajo svojo sporazumevalno zmožnost v prvem jeziku in v slovenskem jeziku.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI DVOGOVORNEGA SPORAZUMEVANJA

Učenci:

poslušajo (in gledajo) pogovor oz. berejo dopis določene vrste (gl. razdelek Vsebine);

- pred poslušanjem (in gledanjem) pogovora oz. pred branjem dopisa se pogovarjajo o značilnostih besedila/situacije ter izberejo strategijo sprejemanja;
- med poslušanjem/gledanjem ali branjem spremljajo svoje razumevanje;
- po poslušanju (in gledanju) pogovora oz. po branju dopisa:
 - določijo družbeno vlogo sogovorcev oz. pisca in naslovnika ter družbeno in čustveno razmerje med njima ter povedo, po čem so to prepoznali;
 - določijo sogovorca, ki daje pobudo, in njegov namen, ter povedo, po čem so to prepoznali
 - določijo temo in povzamejo pogovor oz. dopis;
 - predstavijo zgradbene in jezikovne značilnosti dane vrste pogovorov oz. dopisov;
 - ovrednotijo vpljudnost sogovorcev oz. pisca dopisa ter njuno oz. njegovo upoštevanje načel ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja in značilnosti dane vrste pogovora oz. dopisa ter utemeljijo svoje mnenje;

- primerjajo dano vrsto pogovorov oz. dopisov z drugimi vrstami ter predstavijo njihove podobnosti in razlike;
- tvorijo dialoško besedilo (pogovor oz. dopis) določene vrste;
- pred tvorjenjem dialoškega besedila se pogovarjajo o strategijah in načelih ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja.
- pripravijo se na pogovor oz. sestavijo koncept dopisa in ga oblikujejo v končno besedilo;
- po tvorjenju dialoškega besedila:
 - ovrednotijo svoje in druge pogovore oz. dopise, utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave;
 - ovrednotijo svojo (in zmožnost drugih?) zmožnost pogovarjanja oz. dopisovanja in na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali;
 - ovrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost pogovarjanja oz. dopisovanja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI ENOGOVORNEGA SPORAZUMEVANJA

Učenci:

poslušajo (in gledajo) oz. berejo neumetnostno besedilo določene vrste (gl. razdelek Vsebine);

- izpopolnjujejo svojo bralno tehniko;
- pred poslušanjem (in gledanjem) oz. branjem besedila se pogovarjajo o strategijah učinkovitega poslušanja oz. branja ter jih pred sprejemanjem in med njim tudi uresničujejo;
- po poslušanju (in gledanju) oz. branju besedila:
 - določijo družbeno vlogo sporočevalca in njegov namen ter povedo, po čem so ju prepoznali; predvidijo druge okoliščine sporazumevanja (naslovnika, kraj in čas nastanka besedila, razlog za nastanek besedila);
 - strukturirano povzamejo temo, bistvene podatke in logična razmerja med njimi (izdelajo miselni vzorec, pojmovno mrežo, preglednico ali oporne točke) ter obnovijo besedilo;
 - v besedilih prepoznajo dejstva in stališča ter določijo sporočilo (temeljno idejo);
 - v propagandnih besedilih prepoznajo sredstva prepričevanja (morebitno manipulativnost);
 - predstavijo zgradbene in jezikovne značilnosti dane vrste besedila;
 - ob predstavitvenih besedilih ovrednotijo razumljivost, natančnost, zanimivost, ustreznost in jezikovno korektnost besedila ter utemeljijo svoje mnenje; ob vplivanjskih besedilih ovrednotijo tudi prepričljivost oz. učinek;
 - razmislijo o predvidenem odzivu naslovnika in o svojem odzivu na prebrano/poslušano besedilo;
 - primerjajo dano vrsto besedil z drugimi vrstami ter predstavijo njihove podobnosti in razlike;
 - povzamejo načela uspešnega govornega nastopanja oz. pisanja besedil.

tvorijo besedilo določene vrste (gl. razdelek Vsebine) – govorno nastopajo oz. pišejo;

- pred govornim nastopom oz. pred pisanjem določijo dejavnike sporočanja,

- se pogovarjajo o strategijah in načelih učinkovitega govornega nastopanja oz. pisanja;
- med pripravo na govorno nastopanje/med pisanjem uresničujejo strategije skozi vse faze tvorjenja besedila;
- po govornem nastopu oz. po pisanju:
 - ovrednotijo zanimivost, verodostojnost, razumljivost, zgradbeno ustreznost ter jezikovno ustreznost in pravilnost besedila, ustreznost nebesednih spremljevalcev govornega oz. zapisanega besedila ter utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave;
 - poročajo o svoji strategiji govornega nastopanja oz. pisanja besedil in ovrednotijo njeno učinkovitost; če je potrebno, povedo, kako bi jo spremenili;
 - ovrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja oz. pisanja besedil ter na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali;
 - ovrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost govornega nastopanja oz. pisanja besedil.

RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci **razvijajo osnovno poimenovalno zmožnost:**

- ob besedilu/kontekstu primerjajo poimenovalne razlike med knjižnim in neknjižnim jezikom, ki ga govorijo ter okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika.
- neknjižne besede zamenjajo s knjižnimi sopomenkami, kadar je to ustrezno;
- tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnikov (za izvor) ter samostalniške izpeljanke iz pridevnikov (za nosilca lastnosti);
- razlagajo dane besede in frazeme iz besedila in jih smiselno uporabljajo v svojih besedilih;
- k besedam iz besedila dodajajo knjižne besede z nasprotnim, enakim, ožjim in širšim pomenom ter iz iste besedne družine;
- v besedilu prepoznajo domače in prevzete besede ter prevzete besede zamenjajo z domačimi, kadar je to ustrezno;
- v svojih besedilih se izogibajo nepotrebni besednim ponovitvam;
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznajo poimenovalne napake in neustreznosti ter jih odpravijo; pri tem si po potrebi pomagajo z različnimi jezikovnimi svetovalnicami ter s svoji starosti in sporazumevalni zmožnosti ustreznimi slovarji v knjižni in elektronski obliki.

Učenci **razvijajo osnovno skladenjsko zmožnost:**

- ob besedilu/kontekstu primerjajo razlike med knjižnim in neknjižnim jezikom, ki ga govorijo (pozorni so na kritična mesta v svojem obvladovanju slovnice knjižnega jezika);
- v povedih odpravijo kritična mesta v svojem praktičnem obvladovanju slovnice knjižnega jezika (npr. pri sklanjanju samostalnikov, pridevnikov, osebnih zaimkov, vprašalnih zaimkov kdo/kaj in oziralnih zaimkov kdor/kar, v rabi povratnega svojilnega zaimka, oziralnih zaimkov ki oz. kateri oz. katerega/katere/katerih ter istostnih zaimkov enak oz. isti, v tvorbi in spreganju velelnika, v rabi nedoločnika in namenilnika, v rabi glagolov morati in moči, v

tvorbi in rabi dovršnika in nedovršnika, v rabi predlogov v, na, iz in z/s, v stopnjevanju pridevnikov z obrazili ipd.);

- z vprašalnicami za stavčne člene sprašujejo po danih delih povedi;
 - na podlagi vprašalnic dopolnijo (glavne) stavke z manjkajočimi podatki;
 - v zvezi dveh enostavnih povedi prepoznajo različna logična razmerja (npr. časovno/posledično/vzročno/ posledično).
- o prvotnem govornem dogodku poročajo s premim in z odvisnim govorom;
- preproste primere premega govora pretvarjajo v odvisni govor;
- primerjajo razlike med stavki, povedmi in zvezami povedi (vrstni red besed oz. stavčnih členov, rabo kazalnih zaimkov in polnopomenskih poimenovanj) v govorjenem in zapisanem besedilu (govorjeno besedilo preoblikujejo v zapisano);
- skladajo smiselne zveze povedi (v odstavke) in replik;
- dane odstavke ali zveze replik urejajo v logično in razumljivo besedilo;
- v zvezi povedi ali v besedilu poiščejo besede, s katerimi je poimenovana ista prvina predmetnosti, ovrednotijo njihovo ustreznost in navedejo še druge možnosti za nadomeščanje dane besede;
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznajo osnovne skladijske napake in neustreznosti ter jih odpravijo.

Učenci **razvijajo osnovno pravorečno zmožnost:**

- ob besedilu/kontekstu primerjajo izgovorne razlike med knjižnim in neknjižnim jezikom, ki ga govorijo, ter neknjižni izgovor popravijo, kadar je to ustrezno;
- vadijo in utrjujejo knjižno izreko besed, povedi in besedil;
- prepoznajo svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovorijo knjižno;
- med govornimi nastopi govorijo knjižno in razločno.

Učenci **razvijajo osnovno pravopisno zmožnost:**

- ob zapisanih besedah, povedih in besedilih
 - utrjujejo oz. spoznavajo in nadgrajujejo:
 - zapis pogosto rabljenih besed s kritičnimi glasovi,
 - izbiro različice predloga z/s in k/h,
 - deljenje besed,
 - zapis glavnih in vrstilnih števnikov s številkami in z besedami,
 - zapis bolj znanih eno- in večbesednih lastnih imen bitij, zemljepisnih in stvarnih lastnih imen,
 - zapis imen prebivalcev krajev, držav, pokrajin, celin,
 - zapis imen praznikov, jezikov, pripadnikov ras,
 - rabo končnih ločil v povedih,
 - rabo oklepaja,
 - zapis krajšav,
 - rabo vejice pri naštevanju v enostavnih povedih in v večstavčnih povedih,
 - zapis pogostejših prevzetih občnih in lastnih imen,
 - navajanje virov na koncu besedila; tudi elektronskih,
 - členjenost besedila na odstavke;
 - prepoznajo zapis premega govora (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim);
- pri pisanju si po potrebi pomagajo s svoji starosti in zmožnostim ustreznimi jezikovnimi priročniki v knjižni ali e-obliki;

- svoja besedila členijo na odstavke, v njih upoštevajo pravopisna pravila, skrbijo za čitljivost in urejenost pisave ter se odločijo za pisanje s pisanimi ali tiskanimi črkami;
- prepoznajo temeljne pravopisne napake v svojih besedilih in v besedilih drugih, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke ter presodijo smiselnost členitve besedila na odstavke.

Učenci **razvijajo osnovno slogovno zmožnost**:

- opazujejo, primerjajo in prepoznavajo okoliščine za rabo knjižnega ali neknjižnega jezika;
- opazujejo svoje sporazumevanje in sporazumevanje drugih v slovenščini v raznih okoliščinah;
- po poslušanju (svojih in drugih) pogovorov, govornih nastopov in zapisanih besedil, tudi v elektronskih medijih, ovrednotijo ustreznost jezikovne zvrsti in utemeljijo svoje mnenje;
- pred tvorjenjem besedila razmislijo o okoliščinah sporočanja in o značilnostih dane besedilne vrste, med tvorjenjem pa izberejo okoliščinam in besedilni vrsti ustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce ipd.;
- predvidevajo okoliščine za rabo slogovno zaznamovanih ali nezaznamovanih jezikovnih elementov;
- v besedilu prepoznajo slogovno zaznamovane besede in oblike ter pojasnijo pomen slogovno zaznamovanih besed;
- v objektivnih besedilih slogovno zaznamovane besede zamenjajo s slogovno nezaznamovanimi;
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznajo neustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce ipd., jih zamenjajo z ustrežnejšimi;
- v besedilu prepoznajo okoliščine za rabo domačih in prevzetih besed;
- priredijo isto besedilo za razne naslovnike in
- pojasnijo svoje priredbe.

Učenci sproti presojujejo svojo jezikovno in slogovno zmožnost, vrednotijo to svojo zmožnost in na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci **razčlenjujejo in razvijajo osnovno jezikoslovno znanje**.

V pogovorih pred sprejemanjem in tvorjenjem besedil ali po njem spoznavajo:

- strategije pogovarjanja, dopisovanja, poslušanja, branja, govornega nastopanja in pisanja;
- načela uspešnega pogovarjanja in dopisovanja, govornega nastopanja in pisanja ter
- merila za vrednotenje besedil.

Svoje poznavanje strategij, načel in meril nato uporabijo in nadgradijo tako, da jih upoštevajo pri svojem sporazumevanju ter pri vrednotenju svojih besedil in besedil drugih.

Učenci sprti presojajo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo jezikovno in metajezikovno zmožnost, vrednotijo to svojo zmožnost in na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

B) VSEBINE

1. VRSTE BESEDIL

Vrste besedil za razvijanje zmožnosti dvogovornega sporazumevanja:		
<ul style="list-style-type: none"> - osebni in telefonski (samo zvočni ali tudi vidni) pogovor, - navadni ali elektronski dopis (npr. vabilo, zahvala, opravičilo, prošnja) za prijatelja oz. prijateljico, sorodnika oz. sorodnico ter za uradno osebo 		
7.	8.	9.
V vsakem razredu obravnavajo vsaj eno izmed navedenih besedilnih vrst.		
<ul style="list-style-type: none"> - neuradno pismo, tudi e-pismo - mali oglas - neuradno in uradno obvestilo - neuradno in uradno vabilo 	<ul style="list-style-type: none"> - neuradno in uradno <u>pismo, tudi e-pismo</u> - neuradno in uradno zahvala - neuradno in uradno opravičilo - neuradno prošnjo 	<ul style="list-style-type: none"> - neuradno in uradno <u>pismo; tudi e-pismo</u> - neuradno in uradno prošnjo

Vrste besedil za razvijanje zmožnosti enogovornega sporazumevanja:		
Vrste besedil za sprejemanje (tj. za branje in poslušanje besedil iz raznih medijev): <ul style="list-style-type: none"> - poročila o aktualnih/zanimivih dogodkih, - seznam (tekmovalni/športni/kulturni spored ipd.),* - obrazec (poštni/bančni/spletni obrazec ipd.).* (* V vsakem razredu obravnavajo najmanj po eno tako besedilo.)		
7.	8.	9.
V vsakem razredu obravnavajo vsaj dve izmed navedenih besedilnih vrst.		
<ul style="list-style-type: none"> - opis poljubno izbrane rastline/živali/izdelka - opis naravnih pojavov/dejavnosti - oglasno besedilo 	<ul style="list-style-type: none"> - opis države, - opis življenja, poljubno izbrane osebe - opis delovnega postopka/igre/športa - opis razvoja človeka/živali - preproste razlage, definicije pojmov 	<ul style="list-style-type: none"> - opis in oznaka znane osebe - opis kraja oz. države - opis delovanja človeškega telesa - potopis - življenjepis znane osebe
<u>Vrste besedil za tvorjenje (tj. za govorno nastopanje in pisanje):</u>		
<ul style="list-style-type: none"> - pripoved o svojih doživetjih (kar so doživeli, videli ali slišali); - obnova neumetnostnega besedila; - predstavitev svojih poklicnih načrtov; - poročilo o zanimivem ali aktualnem dogodku. 		
7.	8.	9.
V vsakem razredu obravnavajo vsaj dve izmed navedenih besedilnih vrst.		

<ul style="list-style-type: none"> - opis poljubno izbrane rastline/opis živali/opis izdelka - opis naravnih pojavov/dejavnosti - oglasno besedilo 	<ul style="list-style-type: none"> - opis države - opis delovnega postopka/igre/športa/razvoja človeka/živali - pripoved o življenju poljubno izbrane osebe - preproste razlage, definicije pojmov. 	<ul style="list-style-type: none"> - opis in oznaka znane osebe - opis kraja/države - opis delovanja človeškega telesa - življenjepis znane osebe/potopis
---	---	---

2. JEZIKOSLOVNI IZRAZI

<p>Učenci prepoznajo, ponazarjajo, poimenujejo (<i>in preprosto definirajo</i>) naslednje jezikoslovne izraze (poleg tistih iz prvega in drugega VIO):</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>samostalnik</i> <ul style="list-style-type: none"> - spol, število samostalnika - <i>pridevnik</i> <ul style="list-style-type: none"> - spol in število pridevnika - stopnjevanje pridevnika - števnik (glavni, vrstilni) - <i>knjižni, neknjižni jezik, narečje</i> - poved - neuradni oz. neformalni in uradni oz. formalni pogovor in dopis - <i>besedna zveza</i> <ul style="list-style-type: none"> - stalna besedna zveza
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>sleng</i> - slogovno zaznamovana beseda, slogovno nezaznamovana beseda - domača beseda, prevzeta beseda - <i>glagol</i> (oseba, spol, število, čas) - <i>prislov</i> - <i>predlog</i> - nedoločnik (uporabijo v povedi – ob zgledih) - osebni zaimki - prikazovalno in propagandno besedilo - <i>razlaga</i>
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>veznik</i> - stavek, stavčni člen (osebek, povedek, predmet, prislovno določilo) - enostavčna poved, večstavčne povedi - glavni in odvisni stavek - premi govor, odvisni govor - <i>državni jezik, uradni jezik</i> - zamejci in izseljenci - <i>oznaka, življenjepis</i>

5.2 Področje: Književnost v 3. VIO

A) OPERATIVNI CILJI

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM/POSLUŠANJEM/ GLEDANJEM UPRIZORITEV UMETNOSTNIH BESEDIL-IN Z GOVORJENJEM/ PISANJEM O NJIH
1. KNJIŽEVNA BESEDILA Učenci: <ul style="list-style-type: none">– spoznavajo obvezna in druga umetnostna besedila po izbiri učitelja ter učencev (npr. besedila lokalnih avtorjev, besedila, povezana z aktualnimi dogodki (nagradami) ipd.);– razvijajo recepcijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil. <p>Pripovedništvo (basen, pripovedka, bajka, kratka pripovedna proza, anekdota in humoreska, (trivialna, spominska, realistična in fantastična) pripoved, realistična povest/roman, roman)</p> <p>Pesništvo (tematsko in slogovno raznovrstna poezija, recepcijsko primerna poezija)</p> <p>Dramatika (komedija, mladinsko dramsko besedilo)</p>
PRVINE KNJIŽEVNEGA BESEDILA (književna oseba, motiv, zgradba, rima, ritem in razpoloženje, dogajalni čas in prostor, dogajalni kliše v trivialnem besedilu, komična perspektiva)
1. Književna oseba Učenci: <ul style="list-style-type: none">– ločujejo glavne in stranske književne osebe ter utemeljijo svoje mnenje;– prepoznajo književno osebo, ki jim je blizu (po značaju, ravnanju, načinu razmišljanja, iz zunajliterarnih razlogov);– vživijo se v književno osebo, ki je drugačna od njih;– zaznavajo perspektive več književnih oseb;– prepoznavajo motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva ...) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet.
2. Književni prostor in čas Učenci: <ul style="list-style-type: none">– si oblikujejo domišljjsko predstavo književnega prostora in ugotavljajo, v kateri dogajalni čas je postavljeno dogajanje;– dogajalni prostor in čas povezujejo s temo umetnostnega besedila.
3. Dogajanje, motiv, tema/sporočilo in snov Učenci: <ul style="list-style-type: none">– opazujejo vzročno-posledično in časovno razmerje med dogodki v besedilu (v zgodbi);– kronološko razvrščajo dogodke;– ločijo glavno in stransko dogajanje;– obnovijo dogajanje;– doživljajo pesemske slike in se zavedajo njihovega učinka na bralca;– izluščijo osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila; naštejejo nekaj

<p>besedil na isto temo;</p> <ul style="list-style-type: none"> – ločijo umetnostna besedila glede na temo/tematiko (ljubezensko, socialno, domovinsko, razpoložensko besedilo); – prepoznavajo snov (npr. zgodovinski dogodki).
<p>4. Avtor - pripovedovalec</p> <p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ločijo avtorja umetnostnega besedila od pripovedovalca.
<p>5. Književna perspektiva</p> <p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – doživljajo, prepoznavajo in razumejo komično književno perspektivo; v umetnostnem besedilu najdejo humorne prvine in ugotavljajo, zakaj vzbujajo smeh.
<p>KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE</p>
<p>Učenci doživljajo, razčlenjujejo, vrednotijo in primerjajo pesemska, prozna in dramska besedila.</p>
<p>1. Poezija</p> <p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – povezujejo ritem pesmi z besedilno stvarnostjo in s sporočilnostjo; – v pesmi prepoznavajo in poimenujejo podobnoglasje/onomatopoijo ter opazujejo njegov učinek; – v besedilu poiščejo rimo in opazujejo njen učinek; povezujejo jo s sporočilnostjo pesmi; – zaznavajo likovno podobo pesmi, tj. razlike med verzi (v dolžini) in posebnosti likovne podobe svobodnega verza; <i>ugotavljajo povezanost likovne podobe s temo/sporočilnostjo pesmi</i>; – ugotavljajo vlogo posebne rabe jezikovnih prvin (literarni tropi in figure) v pesmi (doživljajska, pomenska, <i>estetska</i> raven): <ul style="list-style-type: none"> - zaznavajo učinek zaznamovane rabe jezikovnih prvin na bralca; - razumejo večpomenske besede/besedne zveze; - zaznavajo, razumejo in razložijo besede/besedne zveze s prenesenim pomenom ter jih ob učiteljevi pomoči poimenujejo s strokovnim izrazom (primera, poosebitev/poosebljenje, okrasni pridevek, nagovor/ogovor); - zaznavajo estetski učinek pesniškega sredstva v besedilu; – zaznavajo zamenjavo besednega reda (inverzijo), razumejo njegovo vlogo v pesmi; – zaznavajo in opazujejo časovno in čustveno zaznamovane besede/besedne zveze v pesmi; – zaznavajo in opazujejo pretiravanje, stopnjevanje in refren/prijev ter jih poimenujejo s strokovnimi izrazi; – zaznavajo in opazujejo govorniško vprašanje, ob koncu VIO ga tudi poimenujejo s strokovnim izrazom; – razumejo razliko med lirsko in epsko pesmijo ter jo predstavijo ob obravnavani

pesmi.	
2. Proza	
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> – opazujejo in predstavijo vlogo slogovno zaznamovanih prvin v umetnostnem besedilu; – v umetnostnem besedilu najdejo primere, s katerimi ponazorijo slogovne postopke (opisovanje/opis, subjektivno opisovanje, označevanje/oznako, pripovedovanje/pripoved, dvogovor); – opazujejo in primerjajo prozna besedila iste vrste ter pri tem predstavijo značilnosti dane literarne vrste: 	
7.	<ul style="list-style-type: none"> – basen prepoznavajo po tipiziranih, večidel živalskih likih, ki se obnašajo kot ljudje, in po kratki zaokroženi zgodbi, usmerjeni k poanti, ki jo razloži nauk;
8.	<ul style="list-style-type: none"> – ugotavljajo zgodovinsko, mitološko, domišljijско ozadje razlagalne/zgodovinske pripovedke in bajke ter prepoznavajo vlogo bajeslovnih bitij in junakov v besedilu;
9.	<ul style="list-style-type: none"> – roman prepoznavajo kot najobširnejše prozno delo, v katerem je veliko dogodkov, več oseb in različnih dogajalnih prostorov; – črtico prepoznavajo kot kratko pripoved o enem dogodku/doživetju; v ospredju so čustva, razpoloženje osebe.
Po metodi dolgega branja doživijo skupaj najmanj eno umetnostno besedilo vsako leto.	
3. Dramatika	
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> – ločujejo govor dramskih oseb od odrskih navodil (tj. podatkov o prostoru, času, zunanjosti oseb, njihovem načinu govorjenja, ravnanju, čustvovanju ipd.). 	
2. GLEDALIŠČE, RADIJSKA IGRA IN FILM	
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> – govorno ali pisno izražajo svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje gledališke predstave/radijske igre/filma (<i>tudi risanega</i>); – ozaveščajo značilnosti medijskih predelav/realizacij/aktualizacij umetnostnih besedil oz. osnovne značilnosti posameznih medijev. 	
1. Gledališka/lutkovna predstava	
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> – razumejo dramsko dogajanje in odnose med dramskimi osebami; ločijo glavno in stransko dogajanje; – prepoznavajo prvine gledališke predstave (dejanja/prizore, igralce/vloge, kostume, sceno, rekvizite, luč/osvetlitev, zvočno opremo); – predstavijo in presojujejo njihovo vlogo pri doživljanju in razumevanju gledališke predstave; – zaznavajo in predstavijo morebitne humorne prvine v gledališki predstavi, z navajanjem značilnosti gledališke predstave izražajo svoje razumevanje komične perspektive. 	

2. Radijska igra

Učenci:

- si po zvočnih informacijah oblikujejo domišljjsko predstavo književnih oseb (npr. njihove zunanosti, njihovih osebnostnih lastnosti, motivov za njihovo ravnanje), dogajalnega prostora in časa ter drugih okoliščin dogajanja; svoje ugotovitve predstavijo in primerjajo;
- vrednotijo radijsko igro – nazornost glasovne predstavitve književnih oseb in prostora, ustreznost in učinkovitost zvočne opreme dogajanja ipd.

3. Film

Učenci:

- doživljajo, razumejo in vrednotijo film (dogajanje, odnose med osebami ipd.);
- primerjajo filmsko uprizoritev z gledališko ter predstavijo značilnosti filma (filmskega izražanja);
- ločijo trivialni/zabavni film od umetniškega/estetskega (npr. po klišejih na ravni dogajanja, oseb, dogajalnega prostora ...) in se opredeljujejo do obeh.

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE, INTERPRETATIVNO BRANJE, GOVORJENJE)

1. PISANJE

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil ter prvin umetnostnega besedila tako, da pišejo (po)ustvarjalna besedila, pri tem upoštevajo značilnosti dane umetnostne zvrsti/vrste.

Ob tem prepoznavajo ustvarjanje umetnostnega besedila kot poseben govorni položaj – sami namreč oblikujejo besedilni svet in se pri tem opirajo na svoje (medbesedilne) izkušnje in znanje.

Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe.

Učenci:

- ustvarjajo nove književne osebe – sestavijo jih iz oseb, ki so jih spoznali (v drugih) književnih delih/v filmu/v realnem življenju, ali pa jih tvorijo po analogiji z osebami iz znanega umetnostnega besedila;
- pišejo nove prigode znanih književnih oseb.

Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa.

Učenci:

- ustvarjajo nov domišljjski svet – dogajanje postavijo v preteklost, sedanost ali prihodnost; dogajalni čas izražajo z neposrednimi podatki (z navajanjem okoliščin, dogodkov in predmetov),

Zmožnost razumevanja dogajanja in teme (motivov/snovi) v književnem besedilu.

Učenci:

- pišejo nova pripovedna besedila na določeno temo s podobnimi/različnimi motivi.

Zmožnost ločevanja avtorja in pripovedovalca.

Učenci:

- pišejo besedila, v katerih privzemajo vlogo vsevednega pripovedovalca.

Zmožnost prepoznavanja književne perspektive.

Učenci:

- v (po)ustvarjalnih besedilih vzpostavljajo komično/tragično književno perspektivo.

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja pesemskih besedil.

Učenci:

- samostojno tvorijo nove pesemske slike (v povezavi z določeno temo);
- v povezavi s pesemsko sliko iz obravnavane pesmi tvorijo nove primere, poosebitve, okrasne pridevke in preproste metafore;
- tvorijo likovno pesem/pesem lepjenko v povezavi z določeno ali izbrano temo.

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja proznih besedil.

Učenci izberejo eno od naslednjih možnosti oz. predlagajo svojo:

- »pripisejo« predzgodbo ali nov zaključek;
- preoblikujejo krajše literarno delo v strip ali obratno;
- po svojih zmožnostih pišejo dele izvernih pripovednih besedil naslednjih vrst (pri tem upoštevajo njihove vrstne značilnosti, zgradbo, slog in slogovni postopek):

7.	- basen, pripovedka (razlagalna), bajka, realistična kratka pripovedna proza, povest, ustno izročilo, ki so ga slišali/zbrali;
----	--

8.	- anekdota in humoreska, trivialna pripoved, kratko realistično pripoved na podlagi časopisne vesti, fantastično zgodbo, pismo/fiktivni dnevnik književne osebe;
----	--

9.	- realistična povest/realistični roman, roman, črtico.
----	--

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja dramskih besedil razvijajo tako, da:

7.	- dramtizirajo pripovedno/pesemsko besedilo;
----	--

8.	- zaigrajo kratko radijsko igro;
----	----------------------------------

9.	- v svojem izvornem besedilu posnemajo slog dramskega besedila.
----	---

2. INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNEGA BESEDILA

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil tudi z glasnim branjem in pri tem zvočno (so)oblikujejo besedilno stvarnost:

- razločno in doživeto glasno berejo/recitirajo/deklamirajo pesemsko besedilo – pri tem uskladijo zvočne prvine govora (glasovno barvanje, intonacijo, register, poudarjanje, glasnost, premore, hitrost) s sporočilnostjo/z razpoloženjem pesmi;
- razločno in interpretativno glasno berejo prozno besedilo – pri tem uskladijo zvočne prvine govora z dogajanjem v besedilu;
- po vlogah glasno berejo krajše dramsko besedilo:
 - v igri vlog improvizirajo dramske fragmente (dialoge);
 - pri tem nebesedno izražajo spremembe razpoloženja oseb in govorijo čim bolj naravno (v skladu z dogajanjem in okoliščinami dogajanja);
 - v »razrednem gledališču« uprizorijo odlomek iz dramskega dela ali krajše dramsko besedilo (izdelajo osnutke za sceno, kostume in rekvizite; razdelijo si vloge: režiser, igralci, scenograf, kostumograf, glasbeni opremljevalec ...);
 - uprizorijo svojo dramtizacijo krajšega besedila.

3. GOVORNO NASTOPANJE

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil tudi tako, da se odzivajo na umetnostna besedila.

V vsakem razredu pripravijo en govorni nastop – izberejo temo (npr. eno od ponujenih možnosti, lahko tudi v povezavi z domačim branjem oz. v dogovoru z učiteljem izberejo temo, ki je ni na seznamu).

Med govornim nastopom govorijo prosto, čim bolj zborna in naravno ter upoštevajo jezikovno ustreznost in pravilnost; pazijo tudi na ustrezno rabo zvočnih in vidnih nebesednih spremljevalcev govorjenja. Na koncu pojasnijo svojo izbiro teme govornega nastopa.

Učenci:

v književnostrokovnem govornem nastopu:

- predstavijo v šoli še neobravnavano književno besedilo;
- predstavijo avtorja/avtorje in njegova/njihova dela;
- predstavijo intervju s književnim ustvarjalcem (lahko tudi fiktivni intervju, npr. s Francetom Prešernom) – o njegovem življenju in delu;
- predstavijo anketo o bralnem interesu sošolcev in sošolk/o najbolj priljubljenih književnih delih in svoje ugotovitve ter jih interpretirajo;

v (po)ustvarjalnem govornem nastopu:

- recitirajo/deklamirajo svojo pesem oz. svojo (po)ustvarjalno predelavo izbrane pesmi ter povejo, zakaj so se odločili predstaviti svojo pesem;
- nastopijo z dramskim monologom in poročajo o svojih pripravah na govorni nastop; zakaj so izbrali to besedilo, in poročajo o svojih pripravah na govorni nastop;
- nastopijo v skupinskem dramskem prizoru ter predstavijo in ovrednotijo svojo vlogo pri pripravi in izvedbi govornega nastopa.

B) VSEBINE

Učenci ob razvijanju zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil pridobivajo tudi literarnovedno znanje.

1. Razumejo, uporabljajo *in* definirajo naslednje strokovne izraze:

7.	– <i>književne zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika),</i>– <i>ljudsko književno besedilo,</i>– <i>avtorsko književno besedilo,</i>– <i>ljudska in klasična avtorska pravljica,</i>– <i>ljubezenska tema(tika),</i>– <i>onomatopoija/podobnoglasje,</i>– <i>nagovor/ogovor</i>– <i>pretiravanje,</i>– <i>basen,</i>– <i>pripovedka,</i>– <i>bajka,</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – rima, <i>ritem</i>, – književna oseba, – književni čas, – književni prostor, – <i>poosebitev, poosebljenje</i>, – radijska igra, – dejanje, – režiser, scena, kostumi, – recitacija, deklamacija.
8.	<ul style="list-style-type: none"> – <i>fantastična pripoved</i>, realistična pripoved (pustolovska zgodba, detektivka, kriminalka), – <i>likovna pesem</i>, – domovinska pesem, – socialna tema(tika), – kitica, – <i>refren</i>, – <i>primera</i>, – okrasni pridevek, – <i>stopnjevanje</i>, – <i>ep (pesnitev)</i>, – balada, – romanca, – dialog/dvogovor, – odrska navodila, – tema, – <i>realistična pripoved</i>, – spominska pripoved, – humoreska, anekdota.
9.	<ul style="list-style-type: none"> – roman, – komedija, – socialna pesem, – <i>sporočilnost književnega besedila</i>, – prvoosebni pripovedovalec, – svobodni verz, – <i>govorniško vprašanje</i>, – <i>črtica</i>, – literarnozgodovinska obdobja in smeri: pismenstvo, protestantizem, razsvetljenstvo, romantika, realizem, moderna (nova romantika), književnost po drugi svetovni vojni; sodobna književnost.
2. Poznajo naslednje književnike in njihova dela:	
7.	Frana Levstika, Josipa Jurčiča, Toneta Pavčka;
8.	Valentina Vodnika, Franceta Prešerna, Janka Kersnika, Nika Grafenauerja;
9.	Primoža Trubarja, Ivana Cankarja, Otona Župančiča, Williama Shakespearja.

Poleg teh v vsakem razredu spoznajo vsaj še dva sodobna avtorja/dve sodobni avtorici po izbiri učitelja/učiteljice ter učencev in učenk (npr. Sašo Vegri, Slavka Pregla, Toneta Partljiča, Ferija Lainščka, Janjo Vidmar, Deso Muck, Andreja Rozmana Rozo).	
3. Navajajo bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter izbrane predstavnike in njihova dela.	
4. Berejo naslednja obvezna besedila:	
7.	F. Levstik: Martin Krpan (celo besedilo)
8.	F. Prešeren: Povodni mož
9.	F. Prešeren: Zdravljica

5.3 Standardi znanja v 3. VIO

V tem poglavju so navedene prvine **vsebinskega in procesnega znanja, ki se ocenjujejo pri pouku slovenščine. Učitelji jih konkretizirajo z različni načini in oblikami ocenjevanja, z besedili, vprašanji, nalogami, primeri jezikovne rabe ...**, in to v skladu z določili *Preverjanja in ocenjevanja znanja* v učnem načrtu in Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v OŠ. Oblike in načine ocenjevanja ter število ocen načrtujejo učitelji v letni pripravi; pri tem naj izhajajo iz besedil ter upoštevajo razmerje med posameznimi zmožnostmi, delež minimalnih ter različnih taksonomskih ravni znanja, kot jih določa učni načrt.

Ker gre za ocenjevanje učenčeve sporazumevalne zmožnosti, je razlika med standardi znanja v vsebinski, miselni, jezikovni ... zahtevnosti oz. globini besedil in primerov jezikovne rabe.

Minimalni standardi znanja so zaznamovani s poudarjenim tiskom.

A) JEZIK

- **Jezikovna, narodna in državljska zavest**

Učenec/učenka:

- **poimenuje svoj prvi jezik**, in če ta ni slovenščina, predstavi temeljne izgovorne, pisne, poimenovalne in slovnične podobnosti in razlike med njim in slovenščino (8, 9. r.);
- predstavi pravni status jezikov, ki jih govorijo slovenski državljani (9. r.);
- **poimenuje državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji ter uradna jezika na dvojezičnem območju slovenske Istre in Prekmurja** (7., 8., 9. r.);
- predstavi vlogo in status slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu (7., 8., 9. r.);
- **predstavi, ponazori in upošteva okoliščine rabe** in temeljne značilnosti knjižnega jezika, svojega narečja oz. pokrajinskega pogovornega jezika in najstniškega slenga (7., 8., 9. r.);

- **Zmožnost dvogovornega sporazumevanja**

Učenec/učenka:

- po poslušanju (in gledanju) pogovora oz. po branju dopisa:

- **določi družbeno vlogo sogovorcev oz. pisca** in naslovnika (**pove, ali je pogovor neuraden ali uraden**) ter družbeno in čustveno razmerje med njima ter pove, po čem jo je prepoznal/-a;
 - **določi** sogovorca, ki daje pobudo, in njegov **namen**, ter pove, po čem je to prepoznal/-a;
 - **določi temo in povzame pogovor oz. dopis**;
 - predstavi zgradbene in jezikovne značilnosti dane vrste pogovorov oz. dopisov;
 - **ovrednoti vpljudnost sogovorcev oz. pisca dopisa** ter upoštevanje načel ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja in značilnosti dane vrste pogovora oz. dopisa ter utemeljijo svoje mnenje;
- **smiselno sodeluje v tistih vrstah pogovorov, ki so navedene v tem učnem načrtu** ter pri tem uresniči značilno zgradbo in slog dane vrste pogovora in temeljna načela uspešnega pogovarjanja (7., 8., 9. r.);
 - **napiše tiste vrste dopisov, ki so navedene v tem učnem načrtu, ter pri tem uresniči značilno zgradbo in slog dane vrste dopisa in temeljna načela uspešnega dopisovanja (7., 8., 9. r.).**

- **Zmožnost enogovornega sporazumevanja**

Učenec/učenka:

- **posluša (in si ogleda) oz. prebere neumetnostna besedila, svoje razumevanje besedila pa dokaže tako, da:**
 - **določi družbeno vlogo sporočevalca in sporočevalčev namen** (7., 8., 9. r.);
- **strukturirano povzame temo, bistvene podatke** in logična razmerja med njimi ter obnovi besedilo (7., 8., 9. r.);
- **v besedilu loči dejstva od sporočevalčevega mnenja** in čutenja ter utemelji svoje trditve (8., 9. r.);
- v besedilu prepozna manipulativne (npr. propagandne) prvine in izrazi svoje mnenje o njih (8., 9. r.);
- predstavi vlogo nebesednih prvin v besedilu (7., 8., 9. r.);
- **ovrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje** (7., 8., 9. r.);
- **tvori govornena oz. zapisana besedila tistih vrst, ki so predpisane s tem učnim načrtom – pri tem pazi, da:**
 - **tvori besedilnovrstno ustrezna, smiselna in razumljiva besedila**, skladna z jezikovno in slogovno normo knjižne zvrsti;
 - govori razločno in čim bolj knjižno ter ustrezno uporabi nebesedne spremljevalce govorenja oz. **napiše čitljivo besedilo**;
- po govornem nastopu ovrednoti svoj nastop oz. nastop sošolca ali sošolke in utemelji svoje mnenje oz. po pisanju ustno ovrednoti svoje besedilo, ga (po potrebi) izboljša in utemelji svoje odločitve (7., 8., 9. r.).

- **Jezikovna in slogovna zmožnost**

Poimenovalna zmožnost

Učenec/učenka:

- **razloži dane besede in frazeme iz besedila** (7., 8., 9. r.);
dane frazeme smiselno uporabi v novih okoliščinah ali besedilih (7., 8., 9. r.);
- **k danim besedam doda njihove knjižne protipomenke, sopomenke,**

podpomenke in nadpomenke ter besede iz iste besedne družine (7., 8., 9. r.);

- razlago besede/frazema iz besedila poišče v/besedo razloži ob slovarskem priročniku v elektronski ali knjižni obliki (7., 8., 9. r.);
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna poimenovalne napake in neustreznosti ter jih odpravi (7., 8., 9. r.).

Skladenjska zmožnost

Učenec/učenka:

- **vpraša po danih delih povedi ter tvori pomensko in oblikovno ustrezne vprašalne povedi (7., 8., 9. r.);**
- **na podlagi vprašalnice dopolni enostavčne in dvostavčne povedi s pomensko in oblikovno ustreznimi deli (7., 8., 9. r.);**
- **v dvostavčni povedi prepozna pomensko razmerje med stavkoma;**
 - enostavčne povedi poveže z danimi sopomenskimi dvostavčnimi povedmi;
 - v zvezi dveh enostavčnih povedi prepozna pomensko razmerje med povedma, ga izrazi z ustreznim veznikom;
- pretvori premi govor v odvisnega (7., 8., 9. r.);
- v povedih, zvezah povedi in besedilih odpravi ponovitve (7., 8., 9. r.);
- **tvori skladenjsko pravilna besedila (7., 8., 9. r.);**
- **v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna skladenjske napake in neustreznosti, jih odpravi in utemelji svoje popravke (7., 8., 9. r.).**

Pravorečna zmožnost

Učenec/učenka:

- **med govornim nastopanjem govori knjižno in razločno (7., 8., 9. r.);**
- besede in povedi iz besedila izgovori pravorečno pravilno (7., 8., 9. r.);
- **prepozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter jih izgovori knjižno (7., 8., 9. r.).**

Pravopisna zmožnost

Učenec/učenka:

- **v besedah pravilno zapiše glasove in glasovne sklope (7., 8., 9. r.);**
- **zapiše predlog ločeno od besede (7., 8., 9. r.);**
- **izbere pravilno različico predlogov z/s in k/h (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno deli domače besede (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše glavne in vrstilne števnike s številkami in z besedami (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše prevzete besede (7., 8., 9. r.);**
- **zapiše začetek povedi z veliko začetnico (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše eno- in večbesedna lastna imena bitij (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše imena prebivalcev krajev, držav, pokrajin, celin (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše eno- in večbesedna zemljepisna lastna imena (7., 8., 9. r.)**
- **pravilno zapiše eno- in večbesedna stvarna lastna imena (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše imena dni in mesecev (7., 8., 9. r.);**
- **pravilno zapiše imena praznikov (7., 8., 9. r.)**
- **pravilno zapiše imena jezikov (7., 8., 9. r.);**

- pravilno zapiše imena pripadnikov ras (7., 8., 9. r.);
- **pravilno uporabi končna ločila v eno- in večstavčnih povedih** (7., 8., 9. r.);
- **pravilno uporabi vejico pri naštevanju, dvostavčnih povedih** (7., 8., 9. r.);
- pravilno uporabi oklepaj (7., 8., 9. r.);
- pravilno zapiše krajšave (7., 8., 9. r.);
- ustrezno členi besedilo na odstavke (7., 8., 9. r.);
- **piše čitljivo** (7., 8., 9. r.);
- uporabi pravopisne priročnike v knjižni in elektronski obliki (8., 9. r.);
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna pravopisne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke (7., 8., 9. r.).

Slogovna zmožnost

Učenec/učenka:

- v svojih besedilih uporabi ustrezno jezikovno zvrst (7., 8., 9. r.);
- **v besedilu prepozna slogovno zaznamovane besede, besedne zveze ali oblike ter pojasni njihov pomen;**
 - **v objektivnih besedilih slogovno zaznamovane besede zamenja z nezaznamovanimi** in utemelji svojo odločitev (8., 9. r.);
- danim besedam, besednim zvezam ali povedim določi slogovno vrednost in okoliščine, v katerih je njihova raba ustrezna (8., 9. r.);
- določi okoliščine nastanka sprejetega besedila in pove, iz katerih prvin besedila jih je prepoznal/prepoznala (7., 8., 9. r.);
- **tvori okoliščinam in besedilni vrsti ustrezno besedilo** (7., 8., 9. r.);
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna slogovne neustreznosti, jih odpravi in utemelji svoje izboljšave (7., 8., 9. r.).

Metajezikovna zmožnost

Učenec/učenka:

- opiše vsebinske, jezikovno-slogovne značilnosti in zgradbo obravnavanih besedilnih vrst, predvidenih po UN za tvorjenje;
- danim besedam iz besedila določi funkcijske, oblikovne, slogovne in izvirne lastnosti; pri tem uporabi jezikoslovne izraze, navedene v tem učnem načrtu (7., 8., 9. r.);
- **dane besede iz besedila uvrsti v besedne vrste skladno z opredelitvijo v tem učnem načrtu,**
 - danim besedam iz besedila določi oblikovne lastnosti, predvidene v UN (7., 8., 9. r.);
 - ob besedilu prepozna in poimenuje knjižne, narečne/pokrajinskopogovorne in slengovske besede ter vsako vrsto ponazori s svojimi primeri;
 - prepozna in poimenuje slogovno zaznamovane in slogovno nezaznamovane besede;
 - prepozna domače in prevzete besede ter jih ponazori s primerom;
- v enostavčni povedi prepozna in poimenuje izbrani stavčni člen, npr. osebek, ter pojasni njegovo vlogo, npr. pove, kdo ali kaj je nekaj naredil oz. s kom ali čim se nekaj dogaja (9. razred);
- prepozna enostavčne in dvostavčne povedi (7., 8., 9. r.);
 - v dvostavčni povedi prepozna glavni in odvisni stavek;
 - prepozna premi in odvisni govor;

- predstavi temeljna **načela uspešnega pogovarjanja oz. dopisovanja** (7., 8., 9. r.);
- predstavi temeljna **načela uspešnega govornega nastopanja oz. pisanja besedil** (7., 8., 9. r.);
- dano besedilo uvrsti med opise ali pripovedi,
- prepozna oglasna oz. propagandna besedila in utemelji svojo odločitev (8., 9. r.).

B) KNJIŽEVNOST

Recepcijska zmožnost

Učenec/učenka:

- **interpretativno in tiho bere umetnostna besedila ter samostojno govori/piše o umetnostnem besedilu/predstavi. Svoje ugotovitve o umetnostnih besedilih skladno s cilji v tem učnem načrtu predstavi ter vrednoti in utemelji svoje mnenje.**
- **najde bistvene prvine umetnostnega besedila** in jih zna ustrezno uporabiti pri interpretativnih in (po)ustvarjalnih odzivih na to besedilo (7., 8., 9. r.);
- **izrazi svoje doživljanje, razumevanje** in vrednotenje **posameznih prvin besedila** ter izpostavi njihovo vlogo (7., 8., 9. r.);
- **sintetizira spoznanja o besedilu** ter oblikuje vrednostne sodbe; **spoznanja** in sodbe **primerja s sošolci in sošolkami ter jih utemelji**;
- **besedila uvrsti v časovni okvir njihovega nastanka in utemelji svojo izbiro.**

Doživljanje, razumevanje in vrednotenje književne osebe

Učenec/učenka:

- **v sprejetem umetnostnem besedilu loči glavno književno osebo in stranske, opiše izbrano osebo** (7., 8., 9. r.);
- **predstavi značilnosti književnih oseb v obravnavanem trivialnem besedilu** (7., 8., 9. r.);
- **s (po)ustvarjalnim pisanjem pokaže zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb** (7., 8., 9. r.).

Razumevanje in vrednotenje dogajalnega prostora in časa

Učenec/učenka:

- **ubesedi domišljjsko predstavo kraja dogajanja** (7., 8., 9. r.);
- kraj in čas dogajanja poveže s temo besedila (7., 8., 9. r.);
- predstavi značilnosti dogajalnega prostora v obravnavanem trivialnem besedilu (8., 9. r.);
- **s (po)ustvarjalnim pisanjem ustvari nov dogajalni prostor in čas** ter tako dokaže zmožnost doživljanja in razumevanja dogajalnega prostora in časa (7., 8., 9. r.).

Dogajanje, motivi, teme/sporočila in snovno izhodišče književnega besedila

Učenec/učenka:

- **predstavi dogajanje**, loči glavno in stransko dogajanje ter dogajanje v

- različnem času in različnih prostorih; **dogodke kronološko razvrsti** (7., 8., 9. r.);
- **obnovi/povzame dogajanje** (7., 8., 9. r.);
 - **najde glavne motive/pesemske slike** (7., 8., 9. r.);
 - povzame sporočilo in **temo književnega besedila** (7., 8., 9. r.);
 - s (po)ustvarjalnim pisanjem dokaže, da prepozna temo (9. r.).

Loči avtorja od pripovedovalca

Učenec/učenka:

- poimenuje **avtorja**,
- prepozna in poimenuje **vsevednega pripovedovalca** (7., 8., 9. r.),
- napiše (po)ustvarjalno besedilo, v katerem je vsevedni pripovedovalec (9. r.).

Prepozna in razume književno perspektivo

Učenec/učenka:

- predstavi značilnosti komične književne perspektive oz. **najde humorne prvine v besedilu** ter presodi njihov učinek v besedilu (7., 8., 9. r.);
- v (po)ustvarjalnih besedilih vzpostavi komično književno perspektivo (7. r.).

Doživlja, razume in vrednoti poezijo

Učenec/učenka:

- s posebno govorico ponazori razpoloženje pesmi (interpretativno branje) (7., 8., 9. r.);
- **prepozna onomatopoijo in rimo** (7., 8., 9. r.);
- poveže likovno podobo pesmi s sporočilnostjo (9. r.);
- **v pesmi najde pesniška sredstva (primero, poosebitev/poosebljenje, okrasni pridevek, pretiravanje, stopnjevanje, refren, govorniško vprašanje, nagovor/ogovor) in jih poimenuje** (7., 8., 9. r.);
- ob izbranih besedilih predstavi razlike med lirsko in epsko pesmijo (7., 8., 9. r.);
- s (po)ustvarjalnim tvorjenjem pokaže zmožnost doživljanja in razumevanja pesemskih besedil (7., 8., 9. r.).

Doživlja, razume in vrednoti prozo

Učenec/učenka:

- **s posebno govorico ponazori razpoloženje književne osebe in dogajanje v proznem besedilu (interpretativno branje)** (7., 8., 9. r.);
- **poimenuje, ponazori in opiše slogovne postopke v umetnostnem besedilu (opisovanje, subjektivno opisovanje, označevanje, pripovedovanje, dvogovor)** (7., 8., 9. r.);
- **ob izbranem pripovednem besedilu predstavi njegove zvrstne značilnosti**, tj. z basnijo (7. r.), pripovedko (8. r.), bajko (8. r.), romanom (9. r.) in črtico (9. r.),
- **s tvorjenjem (po)ustvarjalnih besedil pokaže zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja proznih besedil** (7., 8., 9. r.).

Doživlja, razume in vrednoti dramatiko ter medijske realizacije/aktualizacije

Učenec/učenka:

- **s posebno govorico ponazori razpoloženje osebe in dogajanje v dramskem besedilu** (7., 8., 9. r.);

- **v besedilu loči govorico oseb od odrskih navodil** (7., 8., 9. r.);
- predstavi značilnosti komedije oz. komično perspektivo v komediji (8., 9. r.);
- **obnovi dogajanje v gledališki predstavi** (7., 8., 9. r.);
- **obnovi dogajanje v radijski igri** (7., 8., 9. r.);
- po ogledu dramske predstave in po branju dramskega besedila primerja svoje doživljanje in razumevanje istega besedila ter predstavi svoje ugotovitve (7., 8., 9. r.);
- **s (po)ustvarjalnim tvorjenjem pokaže zmožnost doživljanja** in razumevanja dramskih besedil (7., 8., 9. r.).

Kot pomoč pri razvijanju recepcijske/bralne zmožnosti usvoji tudi določeno literarnovedno znanje.

Učenec/učenka:

- **pozna**, razume in **uporabi literarnovedne izraze**, navedene v tem učnem načrtu;
- pozna umetnostna besedila obvezno obravnavanih avtorjev in avtoric (8., 9. r.).

6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

6.1 Uresničevanje ciljev predmeta

Izhodišče učnega načrta za predmet SLOVENŠČINA v osnovnošolskem prilagojenem izobraževalnem programu z NIS je obstoječi učni načrt za slovenščino v devetletni osnovni šoli (Ljubljana, 2018) in praktično-strokovne izkušnje učiteljev in strokovnjakov pri poučevanju otrok s posebnimi potrebami.

Cilji pouka slovenščine se v vseh VIO uresničujejo z obravnavo neumetnostnih in umetnostnih besedil. Obravnavi neumetnostnih besedil je namenjenih 60 % ur predmeta, obravnavi umetnostnih pa 40 % (izjema je 1. razred, kjer je to razmerje 50 : 50).

Pri uresničevanju ciljev predmeta je potrebno upoštevati nekatere posebnosti tega učnega načrta:

1. Sistematično začetno opismenjevanje poteka dlje časa, tako v prvem kot v drugem VIO. Učenci spoznavajo in utrjujejo črke zelo postopoma in individualizirano. Tako učenci predvidoma do zaključka 5. razreda spoznajo in uporabljajo male pisane črke, velike pisane črke pa do zaključka 6. razreda, in sicer le z namenom prepoznavanja pri branju. Pomembno je tudi začetno sistematično razvijanje elementarnih spretnosti kot npr. slušno ter vidno razločevanje in razčlenjevanje, motorične spretnosti, natančnost artikulacije govora, besedišče, seznanjanje s tiskom iz okolja ipd.

2. V vseh treh VIO so cilji jezikovnega pouka naravnani predvsem v razvijanje sporazumevalne zmožnosti t.j. čim boljšega praktičnega obvladovanja vseh štirih sporazumevalnih dejavnosti, ter strategij sprejemanja (tj. razumevanja in vrednotenja) in tvorjenja besedil. Število, zahtevnost in tematiko obravnavanih besedil učitelj lahko prilagaja spoznavni in sporazumevalni zmožnosti ter interesu učencev. Nekatere vrste besedil so z učnim načrtom sicer določene, druge pa so le predlagane in lahko učitelj izbira, katere bo obravnaval z učenci, pri čemer upošteva tudi relevantnosti besedil za učence v vsakodnevnem življenju. V učnem načrtu so določeni le najbolj osnovni cilji za razvijanje jezikovne in izrazne zmožnosti (poimenovalna in upovedovalna, pravorečna in pravopisna zmožnost). Slovnico pravilnost jezika učenci usvajajo in vadijo ob primerih jezikovne rabe iz vsakdanjega življenja in ob konkretnih besedilih. Prav tako so v učnem načrtu določeni le osnovni jezikoslovni termini, ki jih učenci sprva le prepoznavajo (ob učiteljevi rabi), kasneje pa postopoma tudi uporabljajo.

3. Pouk z umetnostnimi besedili je naravnani komunikacijsko, torej se učenci v skladu s svojo sporazumevalno zmožnostjo ter razvojnimi in spoznavnimi posebnostmi na literarna besedila odzivajo čim bolj ustvarjalno in interpretativno. Posebnost tega učnega načrta je v tem, da umetnostna besedila učenci v prvem in še v drugem triletju lahko sprejemajo in doživljajo ob učiteljevem podajanju (pripovedovanju, branju), saj

raven njihovega branja tega še ne omogoča. Ob koncu drugega in še v tretjem triletju učenci sprejemajo in doživljajo literarna besedila ali odlomke iz daljših besedil ob skupnem branju. Učenci umetnostna besedila doživljajo in interpretirajo ob ustrezni učiteljevi spodbudi in strokovnem vodenju. Nekateri prej, drugi kasneje pa postajajo pri branju literarnih besedil in tudi govornem in pisnem izražanju in poustvarjanju vse bolj samostojni. Tudi za umetnostna besedila velja, da število, zahtevnost in tematiko obravnavanih besedil učitelj lahko prilagaja spoznavni in sporazumevalni zmožnosti ter interesu učencev. V učnem načrtu so določeni le osnovni literarnovedni izrazi, ki jih učenci sprva le prepoznavajo (ob učiteljevi rabi), kasneje pa postopoma tudi uporabljajo.

Glede na to, da ima vsak učenec, ki je usmerjen v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, individualiziran program, je individualizacija osnovni princip za uresničevanje ciljev v vseh VIO. Tako noben učenec naj ne bi bil prikrajšan za možnost napredovanja v razvijanju sporazumevalne zmožnosti, ob tem pa učitelj načrtuje pouk v skladu z razvojnimi posebnostmi posameznih učencev in v sklad z njihovimi zmožnostmi.

K individualizaciji pripomore tudi to, da operativni cilji niso razčlenjeni po razredih, temveč so opredeljeni za celotno VIO. To učiteljem omogoča, da avtonomno izbirajo hitrost obravnave vsebin oz. usvajanje ciljev, njihovo zaporedje ter s tem metode in oblike dela. Zato morajo dobro poznati svoje učence – kar lahko dosežejo s stalnim spremljanjem njihovega napredka. Individualizacija pouka kot osnovno vodilo za uresničevanje ciljev učnega načrta narekuje učitelju, da presodi, koliko podpore in pomoči bo posamezni učenec potreboval, kaj že zmore samostojno, kaj morda z nekaj pomoči, kateri pa so tisti cilji, ki jih je morda potrebno še nekoliko odložiti.

Cilji in vsebine se nadgrajujejo in prepletajo med seboj ter omogočajo postopno pridobivanje znanja in spretnosti. V učnem načrtu so poleg obveznih ciljev in vsebin ob obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni tudi izbirni – ti so zaznamovani s poševnim tiskom. Standardi znanja ob zaključku vzgojno-izobraževalnih obdobij in posameznih razredov so opredeljeni v poglavjih 3.3, 4.3 in 5.3 tega učnega načrta. Minimalni standardi znanja so zapisani s **krepkim** tiskom.

6.1.1 Jezik

Jezikovni pouk je s cilji, vsebinami in dejavnostmi zasnovan tako, da ga učitelj lahko povezuje z drugimi predmeti in ga aktualizira z vsebinami iz vsakodnevnega življenja, s čimer učence navaja na avtentično rabo sporazumevalnih dejavnosti in pri učencih utrjuje zavest o smiselnosti oz. življenjskosti učenja slovenščine.

Didaktično priporočljiva sistema za jezikovni pouk v vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih sta predvsem celostno-jezikovni pristop v kombinaciji z direktnim poučevanjem. Učenci potrebujejo veliko neposrednega vodenja in usmerjanja (zlasti

mlajši učenci), učenja po modelu in vključenosti učitelja v dejavnosti, pri katerih učitelj s svojimi primeri spodbuja učence in jim daje zgled uporabe različnih sporazumevalnih dejavnosti. V prvem in v drugem VIO je priporočljiva uporaba didaktične igre, v drugem in tretjem VIO pa tudi različne oblike sodelovalnega učenja. V vseh treh VIO je lahko didaktično ustrezna tako frontalna (npr. poslušanje oz. gledanje posnetkov, vodeni pogovor pred novo sporazumevalno dejavnostjo) kot individualna (npr. tiho branje, prepoznavanje in odpravljanje napak, ponovno pisanje besedila) in skupinska učna oblika (npr. sestavljanje miselnega vzorca, pojmovne mreže). Posebna pozornost naj bo namenjena delu v manjših skupinah ali dvojicah – učenci naj razvijajo zmožnosti in pridobivajo znanje ob interaktivnih oblikah učenja, ter tako dejavno in procesno razvijajo svojo zmožnost pogovarjanja. V višjih razredih je lahko dobra motivacija za delo v manjših skupinah ali dvojicah občasna uporaba tablic ali pametnih telefonov (za iskanje po jezikovnih priročnikih, za branje spletnih besedil ipd.).

V vseh treh VIO ima jezikovni pouk dva temeljna cilja; to sta: 1) razvijanje jezikovne, narodne in državljanske zavesti ter 2) razvijanje sporazumevalne zmožnosti.

1) Učenci razvijajo svojo jezikovno, narodno in državljansko zavest tako, da jih spodbujamo k razmišljanju in pogovorih o sebi, o svojem in širšem jezikovnem okolju. Sprva pričakujemo, da bodo skozi pogovore le poimenovali svoj prvi jezik, kasneje pa začnejo prepoznavati različne okoliščine njegove rabe in svoje razmerje do njega, ter vlogo slovenščine v svojem življenju in v Republiki Sloveniji.

Učitelj naj usmerja pogovor tako, da si bodo učenci v varnem in sproščenem ozračju izoblikovali pozitivno razmerje do svojega prvega jezika in do slovenščine (če ta ni njihov prvi jezik), ob tem pa razvili tudi spoštovanje do drugih jezikov.

2) Učenci postopoma, sistematično razvijajo svojo sporazumevalno zmožnost, tako da:

- poslušajo (in gledajo) oz. berejo dialoška in monološka besedila, jih razčlenjujejo, povzemajo, primerjajo, doživljajo in vrednotijo; pri tem je pomembno izvajanje dejavnosti pred poslušanjem, branjem (aktiviranje predznanja, izkušenj ob napovedati temi oz. vrsti besedila, pojasnjevanje nekaterih besed) med njim (usmerjanje pozornosti, vsaj dvakratno poslušanje, branje) in po njem (pomenska, pragmatična, vrednotenjska, besedno-slovnična razčlemba) saj pomembno vplivajo na učenčevo razumevanje besedila, s tem pa na usvajanje temeljne strategije poslušanja oz. branja ter na prepoznavanje zgradbe in jezikovne značilnosti tistih vrst besedil, ki jih bodo tudi tvorili;

- se pogovarjajo, govorno nastopajo, pišejo dopise in monološka besedila – pri tem se navajajo na to, da se je na tvorjenje besedila treba pripraviti in da je treba upoštevati naslovnika in druge okoliščine ter obvladati temo, o kateri se sporoča, poimenovalne možnosti in zakonitosti jezika, v katerem se sporoča, in zgradbo in jezikovne značilnosti dane besedilne vrste ipd.;

- opazujejo svoje sporazumevanje in sporazumevanje drugih, ga vrednotijo; če je potrebno, predlagajo izboljšave in se odzivajo na povratne informacije učitelja in sošolcev;

- skozi praktično rabo razvijajo temeljne gradnike sporazumevalne zmožnosti, tj. jezikovno (poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno), slogovno in tudi osnovno metajezikovno zmožnost.

Besedno sporazumevanje, najsi bo na slušni ali vidni ravni, vseskozi povezujemo tudi z nebesednim (likovnim, gibalnim, glasbenim). V tretjem VIO je pomembno tudi učenje branja in razumevanja nebesednih delov besedil, kot so fotografije, preglednice, grafikoni ipd. Predmet slovenščina se z vsebinami in sporazumevalnimi dejavnostmi povezuje z drugimi predmeti, npr. s spoznavanjem okolja, z matematiko, glasbeno in likovno vzgojo. Nekateri cilji pouka slovenščine so povezani z uporabo knjižnice in vključujejo spodbujanje informacijske pismenosti. Pri tvorjenju in razumevanju neumetnostnih besedil v smiselnih in funkcionalnih okoliščinah je možno udeležati tudi cilje okoljske vzgoje, prometne vzgoje ipd.

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti poteka v vseh treh VIO, le da je prilagojeno starosti, spoznavni in sporazumevalni zmožnosti učencev ter njihovim sporazumevalnim potrebam. Učenci svojo sporazumevalno zmožnost razvijajo procesno – tako so zapisani tudi operativni cilji učnega načrta, in na razne načine, z raznimi dejavnostmi in z raznimi poudarki. Navajamo nekatera priporočila, ki večinoma veljajo za vsa, nekatera pa za posamezno VIO.

- Za razvijanje zmožnosti dvogovornega sporazumevanja (tj. pogovarjanja in kasneje tudi dopisovanja) moramo najprej izkoristiti vsako naravno priložnost, v kateri so učenci motivirani za sporazumevanje in prepoznajo njegov smisel in vrednost v vsakodnevnem življenju. Pomembno je tudi poslušanje (in gledanje) posnetih ali odigranih pogovorov oz. branje dopisov. Pred tem učence spodbudimo k pogovoru o njihovem predznanju, izkušnjah s pogovarjanjem oz. dopisovanjem in z dano vrsto pogovora oz. dopisa, pa tudi o tem, na kaj naj bodo pozorni med opazovanjem pogovora. Po poslušanju, oz. branju besedilo skupaj razčlenjujemo, temu pa sledi tvorjenje besedila dane vrste. To poteka sprva zelo vodeno (ob modelnem besedilu, po shemi, s sestavnimi deli, s ključnimi besedami), na zelo preprostih besedilih, nato pa počasi stopnjujemo zahtevnost in samostojnost pri oblikovanju besedil (individualizirano). Tako učenci postopoma pridobivajo, utrjujejo in dopolnjujejo svoje znanje o načelih ustreznega pogovarjanja oz. dopisovanja in o značilni zgradbi pogovora oz. dopisa dane vrste.

- Učitelj naj pri razvijanju zmožnosti pogovarjanja (npr. pri vrednotenju posnetih in odigranih pogovorov in pri obravnavi zgradbe pogovorov) ter tudi v vsakdanjih pogovorih z učenci spodbuja naravne odzive, ki so večinoma kratki, skladijsko nepopolni in vsebujejo samo novo informacijo, ne pa tudi že znane (zato je na

vprašanje *Kako ti je ime?* ustrežnejši odgovor *Mojca*, ne pa *Ime mi je Mojca*). Povsem nenaravno bi bilo od učencev v pogovorih zahtevati odgovarjanje v celih povedih. Ko pa pred pisanjem tvorimo povedi (jih ubesedimo pred zapisom), učencem tak način dela posebej utemeljimo (poved najprej oblikujemo, da jo nato lahko zapišemo).

- Učenci naj razvijajo svojo zmožnost enogovornega sporazumevanja tako, da poslušajo (in gledajo) oz. berejo monološka besedila raznih vrst, jih nato razčlenjujejo, povzemajo, primerjajo in vrednotijo ter na koncu tudi govorno nastopajo oz. pišejo raznovrstna monološka besedila. Poslušanje (z gledanjem) in branje naj bosta čim bolj enakovredno zastopana, prav tako govorno nastopanje in pisanje.

Učenci naj pred poslušanjem oz. branjem monološkega besedila sodelujejo v t. i. motivacijskem pogovoru, v katerem jih spodbujamo k pripovedovanju o izkušnjah s poslušanjem oz. branjem, se odzovejo na napovedano temo, predstavijo svoje znanje o njej in izrazijo svoja pričakovanja do napovedanega besedila. V strateškem pogovoru pa naj povedo, kako se bodo pripravili na poslušanje oz. branje, kaj bodo delali med njim in kaj po njem – tako najprej pridobijo, nato pa utrjujejo in dopolnjujejo svoje znanje o strategijah učinkovitega poslušanja oz. branja.

- Z učenci se pred govornim nastopanjem oz. pred pisanjem monološkega besedila pogovarjamo o tem, kako se bodo pripravili na govorni nastop oz. na pisanje, na kaj bodo pazili med njim in kaj bodo delali po njem – tako najprej pridobijo, nato pa utrjujejo in dopolnjujejo svoje znanje o strategijah govornega nastopanja oz. pisanja monoloških besedil in o načelih učinkovitega govornega nastopanja oz. pisanja.

- Z učenci po poslušanju oz. branju monološkega besedila izdelamo povzetek, pred govornim nastopom oz. pisanjem pa načrt oz. shemo za oblikovanje besedila. Povzetek in načrt naj bosta v strukturirani obliki (npr. v obliki miselnega vzorca, pojmovne mreže, preglednice, opornih točk). Presojanje, koliko vodenja, usmerjanja in opor bodo učenci potrebovali, poteka z upoštevanjem načela postopnosti in individualizacije.

Tudi razvijanje jezikovne in slogovne zmožnosti poteka v vseh treh VIO prilagojeno starosti, spoznavni in sporazumevalni zmožnosti učencev ter predvsem zelo postopoma, preko rabe v besedilih in predvsem z veliko utrjevanja. Navajamo priporočila za razvijanje posameznih gradnikov jezikovne in slogovne zmožnosti.

- Težišče razvijanja poimenovalne zmožnosti je na bogatenju knjižnega besedišča, pri čemer je pomembna naslonitev na pogovorni jezik učencev. Nove besede učitelj sprva pojasnjuje na različne načine: s sliko oz. predmetom, z razlago besed oz. besednih zvez, s poimenovanjem s tvorjenkami (namesto z opisnim poimenovanjem) in z razlaganjem tvorjenk. Postopoma spodbujamo učence k oblikovanju lastnih razlag, pri čemer si pomagajo s sobesedilom, v zadnjem VIO pa učence spodbujamo tudi k interaktivnemu iskanju pomenov besed (uporaba slovarjev

v knjižni in elektronski obliki) ter prepoznavanju in odpravljanju poimenovalnih napak in neustreznosti v svojih besedilih in v besedilih drugih.

- Za razvijanje skladske zmožnosti je ključno tvorjenju pomensko in oblikovno ustreznih povedi, sprva enostavnih, kasneje tudi večstavčnih. Učenci postopoma prepoznavajo in nato tudi izražajo logična razmerja v povedi in v zvezi povedi, postopoma odpravljajo kritična mesta v svojem praktičnem obvladanju slovnice ter prepoznavajo in odpravljajo skladske napake in neustreznosti v svojih besedilih in v besedilih drugih.

- Razvijanje pravorečne zmožnosti temelji na poslušanju, posnemanju, pomnjenju in utrjevanju knjižne izreke besed in povedi, prepoznavanju in popravljanju svoje neknjižne izreke in neknjižne izreke drugih ipd. Pomembno mesto ima učiteljevo povzemanje odgovorov učencev (kot subtilne oblike popravljanja učenčeve izreke, ki hkrati predstavlja pristop za vzdrževanje pozornosti učencev).

- Postopoma razvijamo pri učencih pravopisno zmožnost. V prvem VIO izbiramo besede z jasno, preprosto povezavo med izgovorjenim in zapisanim ter pravopisna pravila, ki jih zlahka osmislimo (npr. pika kot končno ločilo in velika začetnica nam olajšajo branje). Osmišljeno spoznavanje je potrebno tudi v naslednjih dveh VIO, ko je teh pravil nekaj več, a še vedno ostajamo pri osnovnih. Ključno je utrjevanje temeljnih pravopisnih pravil skozi rabo ter prepoznavanje in odpravljanje pravopisnih napak v lastnih besedilih in v besedilih drugih. Odgovornost za odpravljanje napak učencem nalagamo zelo postopoma. V prvem VIO je smiselno, da učencu preprosto ponudimo modelne besede, ki jih učenec primerja s svojimi, ter tako prepozna morebitne napake. Učenci naj pravopisna pravila vadijo in utrjujejo na razne načine, npr. s pisanjem po nareku, prepisovanjem pravopisno pravih besed, popravljanjem pravopisno napačnih besed in povedi, pisanjem besedil. Pravopisna zmožnost se najustrezneje razvija in vrednoti (ocenjuje) ob pisanju besedil, zato postane pomembnejša v drugem VIO, ko učenci že pišejo krajša besedila.

- Za razvijanje slogovne zmožnosti učence spodbujamo k opazovanju okoliščin sporočanja in k izbiranju ustrezne jezikovne zvrsti in ustreznih jezikovnih prvin ter k postopnemu prepoznavanju in odpravljanju slogovnih napak v svojih in tujih besedilih. Ker gre za zahtevno zmožnost, ki se razvija ves čas šolanja, je pričakovanih dosežkov za vse učence manj, kar pa ne pomeni, da jih z upoštevanjem individualizacije in diferenciacije ne spodbujamo.

V procesu razvijanja sporazumevalne zmožnosti je pomembno tudi učenčevo vrednotenje zmožnosti in besedil – in to ne le drugih, temveč tudi svojih, torej tudi svoje zmožnosti pogovarjanja, dopisovanja, poslušanja, branja, govornega nastopanja in pisanja ter svoje jezikovne in slogovne zmožnosti. K temu vrednotenju spada tudi odkrivanje svojih napak ali pomanjkljivosti; temu pa mora slediti predlog izboljšav, odpravljanje napak in tudi razmišljanje, zakaj delamo napake, v katerih okoliščinah bi

bilo to, kar zaznamujemo kot napačno, lahko tudi pravilno, v katerih okoliščinah nam je vseeno, ali so v besedilu napake ali ne, v katerih okoliščinah mora biti besedilo knjižno oz. čim bolj pravilno, kdaj popravljena beseda ali poved ni napačna, temveč je le manj ustrezna, ali je lažje pisati knjižno pravilno (po normativnem dogovoru) ali brez vsakih pravil ipd. K temu procesu pristopamo previdno in postopoma, da učencem ne bi naložili odgovornosti za prepoznavanje in odpravljanje napak, ko tega še ne zmorejo in bi tako omajali njihovo samozaupanje. Pri tem si pogosto pomagamo s primerjanjem besedil med seboj (boljše, slabše), z zgledi (modelno besedilo), prav tako pa učence spodbudimo k neposrednemu, postopnemu urejanju lastnih besedil, pri čemer se omejimo na napake tako po številu kot vrsti (ne preveč in ne vsega naenkrat). Učenci tako spoznavajo, da svojih in tujih napak in neustreznosti ne iščejo in odpravljajo, da bi vrednotili svoje pomanjkljivosti in neznanje, temveč zato, da bi izboljšali svojo sporazumevalno zmožnost.

V prvem VIO poteka priprava in nato sistematično začetno opismenjevanje, ki se nadaljuje še v drugem VIO. Učenci vstopajo v svet branja in pisanja individualizirano, postopno in sistematično. Spoznanju, da gre do učenci v učenju branja in pisanja skozi različne faze, sledi uporaba različnih strategij, s katerimi podpiramo ta proces.

- V slikovni (logografski) fazi otroci prepoznavajo pisno sporočilo kot sliko. V tem obdobju se šele seznanjajo s funkcijo pisanja in branja in razvijajo različne predbralne in predpisalne spretnosti. Logografska faza je bolj kot za pisanje pomembna za branje, saj se učenci preko opazovanja pogosto rabljenih besed (za poimenovanje znanih predmetov in oseb) naučijo njihovega prepoznavanja, čeprav še ne poznajo povezav med črkami in glasovi. Z uporabo t.i. logografske metode jih k temu tudi sistematično spodbujamo in jim tako postopoma pomagamo pri osmišljanju pisnega jezika. Za učence je beseda, ki jo lahko povežejo s konkretnim predmetom ali osebo, manj abstraktna kot posamezen simbol za fonem. Razvijanje predbralnih in predpisalnih spretnosti sestavljajo številne dejavnosti, ki jih sicer izvajamo sistematično, a skozi igro in osmišljeno. To so npr. dejavnosti za spodbujanje slušnega in vidnega razlikovanja in razčlenjevanja, vidno sledenje, razvijanja besedišča, vaje za razgibavanje govoril in artikulacijo knjižnih glasov, vaje za orientacija v prostoru, na telesu in na papirju, gibalno -grafične vaje za sproščene gibe rok in nadzorovan pritisk na podlago, uporaba različnih pisal in še številne druge. Z izvajanjem teh dejavnosti skušamo v prvem VIO učence pripraviti pa tudi podpirati v procesu začetnega sistematičnega učenja branja in pisanja.

- V abecedni (alfabetski) fazi se učenci sistematično opismenjujejo (tj. sistematično spoznavajo odnos glas-črka in obratno, vezavo glasov/črk v besede). Ta proces se pri učencih začne navadno odvijati v 2. razredu, ko s sistematičnim opismenjevanjem šele začnemo, nadaljujemo pa vse do 5. razreda. Upoštevajoč način zapisovanja glasov s črkami je najbolj priporočljiva kombinirana glasovna analitično-sintetična metoda opismenjevanja (imenovana tudi fonomimična metoda) z elementi logografske metode (kot nadaljevanje učenja celostnega prepoznavanja pogostnih

krajših besed). Izbira metode začetnega branja in pisanja sicer ni predpisana; koliko in katere dodatne elemente bo posamezen učenec potreboval (npr. vizualne opore gibov za povezavo med glasom in črko, fonografične opore), je odvisno od njegove individualne sporazumevalne zmožnosti. Pomembno pa je sistematično učenje tako procesov analize kot sinteze. Pomembne so tudi različne dejavnosti za utrjevanje standardne oblike in poteka zapisa črk ter zapisa v omejen prostor (pisalna vrstica). Učenci za vajo besede in povedi prepisujejo (za začetek je najbolje, da imajo modelne besede in povedi zapisane v enakem formatu, pišejo krajše nareke besed in povedi ipd.). Za individualizirano opismenjevanje je primerna tudi uporaba stavnice, ki omogoča hitrejšo napredovanje k uporabi črk v besedah.

Praviloma v 2. razredu sistematično obravnavamo velike tiskane črke, v 3. razredu male tiskane, v 4. razredu male pisane črke, lahko pa se učitelj odloči in v 4. razredu še utrjuje tiskane črke in z urjenjem grafomotorike učence pripravlja na pisanje pisanih črk, ki se jih tako začnejo učiti v 5. razredu, velike pisane pa (samo spoznavajo) v 6. razredu. Pri spoznavanju in utrjevanju črk potrebujejo učenci veliko spodbud in opore, saj je ta faza opismenjevanja zanje najbolj naporna in manj privlačna.

- V pravopisni (ortografski) fazi učenec začenja s takojšnjim prepoznavanjem dele besed ali cele besede, nove besede prepozna po analogiji z znanimi. Vizualna strategija iz začetne faze se tako postopoma s črkovnoglasovno poveže v novo t.i. ortografsko strategijo, ki omogoča hitrejšo in učinkovitejšo prepoznavanje besed, s tem pa se učenec vstopa v proces razvijanja tekočnosti branja, kar se navadno odraža v boljšem razumevanju prebranega in zapisanega. Različne strategije za izboljšanje tekočnosti branja temeljijo na vključevanju dobrega modela branja in vizualno spremljanje njegovega branja (branje skupaj z učiteljem ali dobrim bralcem, vizualno sledenje prebranemu), na izbiri enostavnih besedil za utrjevanje tehnike branja, na spremljanju branja z jasnimi povratnimi informacijami ipd.

Glede na različno predznanje učencev in hitrost prehajanja skozi posamezne stopnje, je obdobje sistematičnega opismenjevanja različno dolgo. Učitelj mora poskrbeti za ravnotežje med direktnim poučevanjem veščin (razlaga, demonstriranje, urjenje standardov črk itd.) in vključevanjem pisanja in branja vezanih besedil v smiselne in funkcionalne okoliščine. Na razvoj spretnosti branja in pisanja pomembno vplivajo tudi druge dejavnosti celostno-jezikovnega pristopa: redno poslušanje glasno branih ali pripovedovanih besedil, dejavnosti prostega nekonvencionalnega pisanja in druge dejavnosti za razvijanje sporazumevalne zmožnosti učencev v smiselnih, funkcionalnih in zanimivih okoliščinah. Glede na različno predznanje ter različno razvite spretnosti in zmožnosti potrebujejo učenci tako začetno kot sprotno spremljanje napredka ter individualiziran pristop skozi vse faze oz. dejavnosti opismenjevanja.

Ko učenci dosežejo razmeroma dobro tekočnost branja, jih pripravljamo tudi na uporabo enostavnih strategij učenja; učencem predstavimo strategijo, njen smisel, namen in prednosti, jasno predstavimo vse korake strategije, nato pa jih sprva vodeno

vadimo, kasneje pa povečujemo samostojnost učencev (vadijo na enostavnih besedilih, kasneje tudi nekoliko zahtevnejših, vse bolj samostojno). Uporabljamo tudi strategije za izboljšanje razumevanja manj znanih besed s pomočjo sobesedila in strategije za spodbujanje višjih ravni razumevanja kot npr. vizualizacija prebranega, sklepanje in zaključevanje, ki so primerne tako ob obravnavi neumetnostnih kot umetnostnih besedil.

6.1.2 Književnost

Izbira besedil za obravnavo pri književnem pouku je prepuščena učiteljem; ti naj pri tem upoštevajo naslednja merila:

- **kakovost** besedil (upoštevajo se nacionalno pomembne nagrade za mladinsko književnost ter strokovno verodostojni sezname besedil, npr. priporočilni sezname *Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo*);
- zvrstno-vrstno in vsebinsko **raznovrstnost** izbranih besedil (poezija, pripovedništvo, dramatika; različne teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne zmožnosti);
- **primernost** besedil bralnorazvojni stopnji učencev ter
- individualne **razlike** med učenci (izbira besedil glede na bralno zmožnost učencev).

Čeprav učni načrt ne vsebuje predlaganih besedil, določa avtorje, katerih dela naj učenci spoznajo v posameznih VIO. Učitelj lahko k temu seznamu doda tudi besedila po svoji izbiri. Število obravnavanih besedil naj bo primerno – učitelj naj se izogiba prevelikemu številu besedil, priporočeno je branje celovitih besedil ter poglobljena šolska interpretacija odlomkov z navezovanjem na besedila v celoti. Zahtevnost, tematika in število obravnavanih del učitelj prilagaja sporazumevalni in spoznavni zmožnosti učencev.

Književni pouk v vseh treh VIO temelji na komunikacijskem pouku književnosti. To pomeni, da sta v središču šolskega branja leposlovja književno besedilo in otrok, učitelj pa pri branju spodbuja odzivanje učencev preko prekrivanje pomenskega polja besedila (tema in predstavnost besedila) in otrokovega obzorja pričakovanj, ki izvira iz njegove zunajliterarne in medbesedilne izkušnosti (doživetje v resničnosti in ob branju leposlovja).

Branje umetnostnih besedil praviloma ni povezano s tematiko drugih predmetov, pač pa učencem ponuja možnost za polno literarnoestetsko doživetje. Šolska interpretacija umetnostnega besedila je priporočeni model za razvijanje bralne zmožnosti in zajema naslednje dejavnosti:

- uvodno motiviranje,
- napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- premor po branju,
- izražanje doživetij ter analizo, sintezo in vrednotenje,
- ponovno branje in nove naloge.

Za dober stik s književnostjo je pomembna predvsem uvodna spodbuda (motivacija); ta naj bo hkrati čustvena (v učencih zbudi čustva, ki se povezujejo z istovrstnimi sestavinami besedila) in predstavna (zbujanje miselnih predstav, asociacij). Na ravni konkretnih oblik uvodne motivacije kaže poudariti uporabnost jezikovnih domišljjskih iger (preobražanje besed, zbujanje predstav, oblikovanje zgodb, predelava besedilnih vzorcev) ter izkušenskih motivacij. Poleg jezikovnih so uporabne tudi nejezikovne spodbude (glasbene, likovne in gibalne).

V prvem in drugem VIO je sprejemanje (poslušanje, branje) praviloma nadrejeno tvorjenju (govorjenju, pisanju). Pri sprejemanju je največ časa namenjenega poslušanju, saj učenci poslušajo (in gledajo) učiteljevo pripovedovanje in branje, radijske igre, lutkovne predstave, otroške mladinske predstave, otroške filme in risanke. Učenci vstopajo v samostojno branje literature individualizirano in drseče, ko je njihova bralna zmožnost že dovolj avtomatizirana, zato je potrebno tudi tu upoštevati načelo individualiziranega pristopa. Predvidoma je to proti koncu drugega VIO. Prva besedila, ki jih učenci berejo samostojno, naj jim bodo že znana.

Ob razporeditvi operativnih ciljev pouka književnosti je potrebno upoštevati:

- povezanost dejavnosti (npr. poslušanja z govorjenjem),
- povezanost posameznih plasti besedila (npr. značilne književne osebe v pravljici z razvijanjem zmožnosti za identifikacijo) ter
- avtonomijo umetnostnega besedila ob le delni korelaciji z jezikovnim poukom ter likovno, glasbeno in gibalno vzgojo.

Šolsko branje/pripovedovanje književnosti se povezuje:

- z dejavnostmi »družinskega branja«, kjer se ohranja vzorec skupnega (npr. večernega) branja književnost kot prijetno doživetje. Tako otrok pridobiva prve bralne izkušnje, v branje se vključuje postopoma (sprva "bere" ob starših le naslove ali nekatere dobro znane dele besedila);
- z metodo »dolgega branja« v šoli, kjer učitelj bere učencem v nadaljevanjih npr. daljšo pravljico ali fantastično pripoved, ki jo otroci lahko doživljajo, ji pa kot začetni bralci še niso kos;
- z »branjem v t. i. podaljšanem bivanju«; uresničuje se kot prijetno doživetje in kot metoda privzganja bralnih navad. Z ustvarjanjem spodbudnega literarnoestetskega okolja pripravimo npr. na deževen dan učencem prijetne urice s pravljico. Učitelj bere po želji otrok vedno nove ali pa kar naprej iste pravljice. S tem zadovoljuje otrokovo potrebo po varnosti in domačnosti ter njegovo željo po vračanju k nekaterim pravljичnim besedilom.

Spoznavanje (doživljanje, razumevanje in vrednotenje) kakovostnih slikanic je lahko izpeljano kot medpredmetno povezovanje slovenščine in likovne umetnosti (literarno in likovno »branje« slikanic).

S književnim poukom v **drugem in tretjem VIO** se ohranja učenčev interes za branje

in poslušanje umetnostnih besedil ter razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom.

Pri književnem pouku učenci namreč razvijajo recepcijsko zmožnost z branjem ali poslušanjem oz. gledanjem umetnostnih besedil in z govorjenjem/pisanjem o njih ter s tvorjenjem/(po)ustvarjanjem ob umetnostnih besedilih. V procesu šolske interpretacije besedila razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil, literarno besedilo razčlenjujejo, po razčlenjevanju pa sintetizirajo spoznanja o besedilu ter izražajo vrednostne sodbe o njem in jih utemeljijo. Posamezna književna besedila tudi medsebojno primerjajo in vrednotijo. Recepcijsko zmožnost razvijajo tudi s tvorjenjem poustvarjalnih besedil ob umetnostnih besedilih. Kot najprimernejša metoda dela se tudi tukaj priporoča šolska interpretacija umetnostnega besedila.

Šolsko branje (in književna vzgoja sploh) mora ostati tudi v drugem VIO osredinjeno na učenca. To pomeni, da je najpomembnejša učiteljeva naloga ohraniti otrokovo prepričanje, da se človek v književnosti srečuje predvsem s samim seboj, to je namreč najmočnejša motivacija za branje leposlovja sploh.

Učenci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse sporazumevalne dejavnosti. Branje in poslušanje ter pisanje in govorjenje se v okviru vsake učne enote prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem.

Izbira metod in oblik dela je prepuščena učitelju, ta pa jo prilagaja naravi umetnostnega besedila in interesom ter nagnjenjem svojih učencev. V fazi interpretacije besedila se tako metoda pogovora lahko kombinira z metodo usmerjenega tihega branja, zelo učinkovita je tudi igra vlog ali metoda glasnega branja izbranih delov besedila. Na stopnji poglobljanja doživetja pa učenci govorno in pisno, tj. s pomočjo risbe ali dramatizacije, poustvarjajo literarno besedilo in ustvarjajo svoje, književnemu besedilu analogne domišljjske svetove. Učitelj naj bo pozoren tudi na pridobivanje literarnovednega znanja, ki naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil.

Število pri pouku obravnavanih književnih besedil naj bo smiselno: izbrana besedila naj se obravnavajo poglobljeno, lahko tudi z metodo večkratnega branja; besedila izbirajo učitelj ter učenci. Učenci doma v posameznem šolskem letu preberejo najmanj eno književno besedilo. Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj pri učencih sprožajo doživljanje in domišljjsko sodelovanje pri oblikovanju domišljjskih predstav prvin branega književnega besedila ter vodijo k poglobljanju njihove recepcijske zmožnosti.

Tudi v **tretjem VIO** se ohranja komunikacijski model književnega pouka, saj je izhodišče obravnave prav književno besedilo. Učitelj v tem obdobju spodbuja recepcijsko zmožnost učencev, če pouk organizira in vodi tako, da ustvarjalno komunicirajo s književnimi besedili. Učitelj jih opogumlja, da ubesedijo svoj "pomen"

prebranega dela, vpleta svoje interpretativno branje, ter z dodatnimi informacijami otrokom omogoča nadgrajevati prvotno doživljanje književnega besedila. V ta kontekst je kot metoda književne vzgoje umeščeno tudi pisno, likovno, gibalno, glasbeno poustvarjanje in ustvarjanje besedil, saj je tesno povezano z literarnoestetskim branjem in je usmerjeno v razvijanje bralne zmožnosti. Svoje mesto imajo v motivacijski in še posebno v sklepni fazi šolskega ukvarjanja s književnim besedilom. Cilj take obravnave je tudi povečevanje bralčeve občutljivosti za književno besedilo in njegove sestavine.

Učenci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse sporazumevalne dejavnosti. Učitelj metode in oblike dela prilagaja naravi umetnostnega besedila in interesom ter nagnjenjem svojih učencev. Pridobljeno literarnovedno znanje naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Izbira književnih besedil za uresničevanje ciljev književnega pouka je, razen obveznih besedil in avtorjev, prepuščena presoji učitelja, ki najbolj pozna svoje učence, njihove zmožnosti, interes in pričakovanja.

Primarno merilo za izbiro umetnostnih besedil sta literarna kakovost ter primernost učenčevi stopnji osebnostnega in bralnega razvoja, ne pa zunajliterarnim vzgojnim ciljem. V središču so besedila iz slovenske književnosti, mednje pa je vključeno delo svetovne književnosti. Osrednje vsebine so dela klasikov, dopolnjujejo pa jih naslovi iz sodobne književnosti.

Raznovrstnost besedil se kaže tudi v ustrezni zastopanosti vseh treh književnih zvrsti, to mora upoštevati tudi učitelj pri načrtovanju dela. Učenci naj doma v posameznem šolskem letu zadnjega VIO preberejo vsaj dve književni deli.

6.2 Individualizacija in diferenciacija pouka

Individualizacija kot temeljni princip zahteva upoštevanje predvsem spoznavne in sporazumevalne zmožnosti učencev ter njihovega interesa pri vseh načrtovanih ciljih in dejavnosti. V didaktičnih priporočilih smo navajali in utemeljevali potrebnost in možnosti individualizacije tako pri jezikovnem pouku, opismenjevanju in pri pouku književnosti. Prilagajanje pouka posamezniku je potrebno v vseh fazah: tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot tudi v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri tem je potrebno upoštevati posebnosti skupine otrok z intelektualnimi primanjkljaji, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, prav tako pa je potrebno upoštevati, da se pogosto srečujemo z učenci priseljenci ali pa z učenci, ki imajo dodatne motnje, ki terjajo dodatne prilagoditve že na osnovi individualiziranega programa, ki ga ima vsak učenec, ki je vključen v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom (npr. za zagotavljanje komunikacijske in prostorske dostopnosti). Prav tako pa je lahko pri posameznem učencu ohranjena na posameznem področju boljša zmožnost, ki mu ob individualiziranem pristopu omogoča precej boljše dosežke kot le minimalne standarde znanja.

Prilagoditve naj učitelj pripravi vnaprej in naj jih načrtuje. Večina prilagoditev je didaktičnih in so sestavni del poučevanja, ki upošteva razlike med učenci ter enake možnosti. Poleg didaktičnih pristopov je možno diferencirati tudi vsebine (besedila), cilje (obvezni, izbirni), samostojnost oz. vodenost pri delu, pripomočke, vire, domače naloge in domače branje. Končni cilj individualizacije in diferenciacije je optimalen razvoj zmožnosti vsakega posameznega učenca.

6.3 Medpredmetne povezave

Predmet slovenščina se prek sporazumevalnih in drugih dejavnosti učencev in učenk ter prek tem in vsebin obravnavanih besedil povezuje z vsemi predmetnimi področji. K temu prispeva tudi dejstvo, da slovenščina v Republiki Sloveniji ni le učni predmet, temveč tudi učni jezik. V osnovni šoli v vseh treh VIO besedno sporazumevanje, najsi bo na slušni ali vidni ravni, vseskozi povezujemo tudi z nebesednim (likovnim, gibalnim, glasbenim, pozneje tudi z računalniškim opismenjevanjem itd.).

Medpredmetno povezovanje in usklajevanje omogoča večjo intenzivnost in učinkovitost pouka še posebej na področju opismenjevanja (več utrjevanja branja v različnih situacijah pri različnih predmetih, prenos znanja v različne situacije ...). Sodoben pouk zahteva od vseh izvajalcev uporabo metod, ki zagotavljajo razvoj kompetenc in trajnejše znanje pri učencih. Medpredmetno povezovanje pomeni celostno obravnavo učnih vsebin z različnih predmetnih področij. Izvedba pouka na način medpredmetnega povezovanja zahteva od vseh udeležencev veliko načrtovanja, usklajevanja, timskega dela in dogovorov.

V prvem VIO se slovenščina z vsebinami in razvijanjem sporazumevalnih dejavnosti tesno povezuje z drugimi predmeti, npr. s spoznavanjem okolja, z matematiko, glasbeno in likovno umetnostjo. Nekateri cilji pouka slovenščine so povezani z uporabo knjižnice in vključujejo spodbujanje informacijske pismenosti; pri jezikovnem pouku pa je v prvem VIO možno udeležati tudi cilje okoljske vzgoje, prometne in poklicne vzgoje, varovanja in spodbujanja telesnega in duševnega zdravja.

V drugem in tretjem VIO se pri jezikovnem pouku predmet povezuje z učenčevimi izkušnjami in predznanjem ter z vsebinami in dejavnostmi pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih; učenci namreč govorijo/pišejo prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter poslušajo/berejo in razčlenjujejo poljudnoznanstvena besedila, ob tem pa tudi nebesedne dele teh besedil, kot so fotografije, preglednice, grafikoni ipd. Predmet slovenščina vsebuje tudi prvine t. i. medijske vzgoje, učenci namreč poslušajo, berejo in gledajo medijska besedila.

6.4 Preverjanje in ocenjevanje

Poučevanje je tesno povezano s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, saj učitelj ocenjuje tisto, kar je učenec usvojil v procesu učenja in poučevanja.

Učitelj naj pred usvajanjem novih spretnosti in znanj **preveri** učenčevo predznanje, nato pa med usvajanjem novih ciljev učence v skladu z njihovimi individualnimi zmožnostmi vodi in ugotavlja, kako dosegajo cilje. Po zaključenem učnem sklopu in pred ocenjevanjem (z učenci) oblikuje njihovim zmožnostim prilagojena merila vrednotenja ter celostno preverja doseganje ciljev. Učencem naj daje individualne opisne povratne informacije, usmerja in spodbuja naj samovrednotenje doseganja ciljev in standardov znanja, pomaga naj jim načrtovati delo in naj razvija zmožnost učenja učenja.

Pred ocenjevanjem učencem predstavi merila ocenjevanja. V prvem triletju naj ocenjuje, kako učenec napreduje glede na opredeljene cilje oz. standarde znanja, v drugem in tretjem triletju pa naj ocenjuje doseganje ciljev in standardov znanja, upoštevajoč individualne zmožnosti in napredek učencev.

Preverjanje in ocenjevanje je ustno in pisno, npr. branje/poslušanje, razumevanje in vrednotenje umetnostnih in neumetnostnih besedil, pisni izdelki, ustni odgovori, govorni nastopi in druge oblike.

A) JEZIKOVNI POUK

Učitelj naj ugotavlja in vrednoti, v kolikšni meri učenci dosegajo cilje in standarde znanja pri jezikovnem pouku. Ker je razvijanje sporazumevalne zmožnosti proces, naj dosežke učencev vrednoti čim bolj kontinuirano in upošteva posameznikov napredek glede na individualne zmožnosti.

Skladno s cilji in standardi znanj v učnem načrtu ter individualnimi zmožnostmi učencev naj njihovo sporazumevalno zmožnost preverja in ocenjuje čim bolj celostno. Pri tem naj tako kot pri usvajanju snovi izhaja iz konkretne sporazumevalne situacije oziroma neumetnostnega besedila, ustreznega spoznavnim in jezikovnim zmožnostim učencev. Ob različnih besedilih naj vrednoti:

- zmožnost pogovarjanja (tj. sodelovanja v pogovorih), poslušanja/gledanja in branja (tj. razumevanja in vrednotenja govornih, posnetih oz. zapisanih besedil), govornega nastopanja ter v drugem in tretjem triletju tudi pisanja tistih besedilnih vrst, ki so določene z učnim načrtom;
- poimenovalno, skladijsko, pravopisno in slogovno zmožnost, ob govornem nastopanju in pogovarjanju pa še učenčevo pravorečno zmožnost in zmožnost nebesednega sporazumevanja;
- učenčevo metajezikovno zmožnost predvsem na ravni razumevanja, le ob v učnem načrtu predvidenih jezikoslovnih pojmih pa tudi na ravni uporabe in opisovanja.

B) KNJIŽEVNI POUK

Pri književnem pouku naj učenec ves čas razvija svojo recepcijsko zmožnost, zato morata tako učitelj kot tudi učenec v procesu izobraževanja z raznimi pristopi spremljati in preverjati razvijanje te zmožnosti. Ob tem naj skupaj ugotavljata učenčev napredek

in načrtujeta nadaljnje delo.

Učitelj naj preverja in ocenjuje učenčevo zmožnost branja oz. recepcije umetnostnega besedila tako, da vrednoti učenčeve odgovore, s katerimi ta v skladu s cilji in standardi znanja v učnem načrtu dokazuje zmožnost samostojnega razumevanja in vrednotenja umetnostnega besedila.

Učitelj naj vrednoti učenčevo (po)ustvarjanje ob umetnostnem besedilu tako, da vrednoti izbrano (po skupni izbiri učitelja in učenca) učenčevo zapisano besedilo, interpretativno branje in govorni nastop glede na cilje in standarde v učnem načrtu (tudi ob bralnih nalogah, povezanih s samostojnim domačim branjem).

6.5 Informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT)

Digitalna kompetenca je ena izmed ključnih vseživljenjskih kompetenc, v sodobnem svetu nujno potrebna za opravljanje vsakdanjih opravil tako v poklicnem kot zasebnem življenju. Razvijanje digitalne zmožnosti se povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku.

Podprta z rabo IKT vključuje zavestno in kritično rabo digitalne tehnologije tako, da bi učenci v okviru svojih zmožnosti znali na spletu

- poiskati podatke in digitalne vsebine,
- jih vrednotiti in z njimi upravljati,
- digitalno komunicirati in sodelovati,
- tehnologijo uporabljati za skupinsko delo in deljenje podatkov in digitalnih vsebin z drugimi,
- izbirati primerna komunikacijska orodja v digitalnem okolju glede na različne ciljne skupine in namene,
- ustvarjati lastne digitalne vsebine, se zavedali pomena digitalnega odtisa in
- poznali osnovna pravila navajanja digitalnih virov.

Rabo IKT naj učitelj načrtuje za uresničevanje učnih ciljev pri pouku slovenščine, za spodbujanje aktivnosti učencev, za njihovo motivacijo ter za digitalno opismenjevanje. Če so načini in oblike dela temu prilagojeni, lahko tudi raba digitalne tehnologije pripomore k doseganju ciljev pouka slovenščine. Raba pri pouku naj bo smiselna in učinkovita; upravičena, učencem naj omogoča hitrejše in kakovostnejše doseganje učnih ciljev.

7 ZNANJA IZVAJALCEV

PREDMET	IZVAJALEC	ZNANJA s področij
slovenščina		
<ul style="list-style-type: none">prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje	učitelj	visokošolskega izobraževanja defektologije ali specialne in rehabilitacijske pedagogike
<ul style="list-style-type: none">tretje vzgojno-izobraževalno obdobje	učitelj	visokošolskega izobraževanja defektologije, specialne in rehabilitacijske pedagogike ali slovenščine